

Книга-календар
Проект
«Великі земляки»

2024

Харків-фортеця

До 370-річчя міста-героя Харкова

2024

	СІЧЕНЬ JANUARY					ЛЮТИЙ FEBRUARY					БЕРЕЗЕНЬ MARCH					КВІТЕНЬ APRIL					
Пн	1	8	15	22	29	5	12	19	26	4	11	18	25	1	8	15	22	29	Mo		
Вт	2	9	16	23	30	6	13	20	27	5	12	19	26	2	9	16	23	30	Tu		
Ср	3	10	17	24	31	7	14	21	28	6	13	20	27	3	10	17	24	We			
Чт	4	11	18	25	1	8	15	22	29	7	14	21	28	4	11	18	25	Th			
Пт	5	12	19	26	2	9	16	23	1	8	15	22	29	5	12	19	26	Fr			
Сб	6	13	20	27	3	10	17	24	2	9	16	23	30	6	13	20	27	Sa			
Нд	7	14	21	28	4	11	18	25	3	10	17	24	31	7	14	21	28	Su			

	ТРАВЕНЬ MAY					ЧЕРВЕНЬ JUNE					ЛИПЕНЬ JULY					СЕРПЕНЬ AUGUST					
Пн	6	13	20	27	3	10	17	24	1	8	15	22	29	5	12	19	26	Mo			
Вт	7	14	21	28	4	11	18	25	2	9	16	23	30	6	13	20	27	Tu			
Ср	1	8	15	22	29	5	12	19	26	3	10	17	24	31	7	14	21	28	We		
Чт	2	9	16	23	30	6	13	20	27	4	11	18	25	1	8	15	22	29	Th		
Пт	3	10	17	24	31	7	14	21	28	5	12	19	26	2	9	16	23	30	Fr		
Сб	4	11	18	25	1	8	15	22	29	6	13	20	27	3	10	17	24	31	Sa		
Нд	5	12	19	26	2	9	16	23	30	7	14	21	28	4	11	18	25	Su			

	ВЕРЕСЕНЬ SEPTEMBER					ЖОВТЕНЬ OCTOBER					ЛИСТОПАД NOVEMBER					ГРУДЕНЬ DECEMBER					
Пн	2	9	16	23	30	7	14	21	28	4	11	18	25	2	9	16	23	30	Mo		
Вт	3	10	17	24	1	8	15	22	29	5	12	19	26	3	10	17	24	31	Tu		
Ср	4	11	18	25	2	9	16	23	30	6	13	20	27	4	11	18	25	We			
Чт	5	12	19	26	3	10	17	24	31	7	14	21	28	5	12	19	26	Th			
Пт	6	13	20	27	4	11	18	25	1	8	15	22	29	6	13	20	27	Fr			
Сб	7	14	21	28	5	12	19	26	2	9	16	23	30	7	14	21	28	Sa			
Нд	1	8	15	22	29	6	13	20	27	3	10	17	24	1	8	15	22	29	Su		

Проект «Великі земляки»: Харків-фортеця

Партнери проекту: Харківський історичний музей імені М.Ф. Сумцова, 5-та окрема Слобожанська бригада НГУ, Національний музей Тараса Шевченка, Харківський літературний музей, Центральна наукова бібліотека Каразинського університету, Харківський художній музей, Майстерня СКІПів

Оптимистичні роздуми про майбутнє Харкова перед ювілейним роком міста-фортеці

Що стосується майбутнього Харкова, то, на мій погляд, він не перетвориться на маленьке містечко, як вважають деякі скептики. Наведу декілька основних аргументів «за»:

1. Усі війни рано чи пізно завершуються. Треба думати про вступ України до наявних або створення нових воєнно-політичних об'єднань, які зможуть забезпечити недоторканність українських територій. Кордони з пугінською росією має не тільки Україна, але прикордонні міста Фінляндії, Латвії, Естонії, Литви, Польщі, і їх не називають «тупикивими».

2. Місто залишиться студентським передусім завдяки харківським випускникам шкіл і переселенцям з окупованих і зруйнованих частин східних і південних областей України. Сьогодні вже забезпечено повноцінну реалізацію права на освіту в прифронтовому Харкові в умовах воєнного стану. Щоб залучити студентів з інших областей України, треба на першому етапі збільшити в Харкові бюджетні замовлення на підготовку фахівців, перекоївши їх на території країни.

3. Місто збереже статус наукового і промислового центру. Залишаться навіть великі підприємства, бо, по-перше, будуть людські ресурси, а, по-друге, Харків отримає міжнародну та внутрішню допомогу на відновлення зруйнованих виробництв та наукових установ і репарації від країни-агресора. Уже зараз у Харкові перебувають до 500 тис. переселенців, які замінять тих, хто не повернеться до міста після війни. Щоб розмістити

Засновники Корпорації «КГ «Рубаненко і партнери» Людмила і Леонід Рубаненки, 2023

цих людей і забезпечити повернення в місто харків'ян, які втратили житло, міська влада разом з іноземними фахівцями планує створювати сучасні житлові квартали. Наша держава інвестуватиме у воєнно-промисловий комплекс, який завжди мав і матиме провідне місце у промисловості Харківщини.

4. Важливу роль для відновлення й розвитку товарного виробництва в Харкові буде

відігравати надійне внутрішньоміське транспортне сполучення.

Представник Європейського інвестиційного банку на інвестиційному форумі #RestartKharkiv у вересні 2023 року наголосив на важливості підтримки з боку ЄС саме інфраструктурних проєктів, оскільки навіть у воєнний час потрібно, щоби працювали міста та їхня економіка, і розповів про транспортні програми, що вже фінансуються в Харківській області. Серед них: продовження Олексіївської гілки Харківського метрополітену на дві станції в бік вулиці Одеської та побудова Олексіївського метродело, закупівля 8-ми нових метро-потягів, 30-ти електробусів, парку низькопідлогових троллейбусів, відновлення трамвайної інфраструктури Харкова.

5. Харків залишиться культурним центром країни. У нашому місті готують фахівців із візуальних жанрів мистецтва, музичного й театрального напрямків мистецтва, інших творчих професій. Театри й музеї, бібліотеки й галереї, видавництва й творчі майстерні, об'єднання митців і культурна спадщина, яку створювало не одне покоління харків'ян-харківців, сильні своїми традиціями й будуть продовжувати свою діяльність, але в дещо модернізованій формі не тільки через війну, а й завдяки зміні світових тенденцій.

З інтерв'ю Людмили Рубаненко журналу «Практика МСФЗ», № 10 від 30.10.2023

Унікальні харківські топоніми

Харків минулих століть, у тому числі доби козацтва, зберігається у багатьох топонімах, деякі з них унікальні, і не зустрічаються ніде окрім нашого міста. Одним із таких унікальних топонімів є річка Нетіча. Цікаво, що у Харкові їх було дві. Перша Нетіча проходила вздовж південних стін цитаделі, і до 1702 року це було старе русло р. Харків. Взагалі річка, яка надала назву нашому місту, була бурхлива і часто змінювала свою течію, так сталося і після 1702 року, коли на ній місцева козацька старшина поставила млин. Між старим і новим руслами сформувався острів, на якому було декілька жилих кварталів, так на мапі Харкова з'явився не тільки протік Нетіча, але і місцевість Острівець, куди входили частина сучасної Павлівської площі та пров. Банний. Цю першу Нетічу місцеві жителі переходили,

Протік Нетіча і річка Харків на плані міста 1783 р.

або переїжджали вбхід, поки її не засипали у 1805–1810 роках.

Друга Нетіча звалася річкою, або «река прежний Харьков», вона починалася від р. Харків і впадала в неї. У другій половині XVIII ст. вона частково обміліла і вже не поєднувала між собою обидва рукави. Нетіча дала поштовх до утворення нових топонімів на мапі Харкова. Наприкінці XVIII ст. за Нетічею почала

Вид на Залопанську частину Харкова з Університетської гірки. Фото В. Досєкіна, 1874 р.

формуватися Нетіченська слобода, мешканці якої належали до Воскресенської церкви Харкова. Вулиця Набережна, яка йшла від Воскресенської вулиці до Михайлівської площі, на початку 1840-х років стала іменуватися Нетіченською, хоча в поліцейських звітах вона називалася Мільйоною, оскільки на ній розташовувалися перші будинки розпусти. Ну а вздовж Нетічі утворилася Нетіченська набережна, Нетіченська площа, Нетіченський бульвар, з'явився Нетіченський міст,

Місцевість Ключки і Ключківський млин на мапі 1787 р.

Нетіченський базар із харчовими галереями. 1804 р. губернський землемір Микола Драгомир уперше в історії Харкова дав офіційні імена вулицям міста, серед них була і вулиця Ключківська, яка розташовувалася «внизу под горою близ реки Лопани ведущая к Ключковской мельнице». Млин стояв на Лопані і відносився до слобідки Ключківки, а пізніше — до хутора Ключки. Вважається, що хутір і млин заснував полковий суддя Тимофій Ключко, але серед власників цих земель ми його не бачимо, а от якщо подивитись на старі мапи, то місцевість, де стояв Ключківський млин, була сформована на декількох маленьких острівках, які й називали «клочками».

Оскільки у світі немає другої Лопані, звісно, що не існує і Залопанської слободи, яка почала формуватися ще у 1653 р., коли тут поселилися перші родини українців. У межі міста Залопанська слобода увійшла у 1730-ті роки, коли під керівництвом іноземних інженерів було зведено оборонні вали із заходу, які повністю прикрили поселення. Тоді ж низка вулиць була випрямлена, а проживання в цій частині міста стало більш престижним.

На згадку про цікавинки Харкова

Вулиці Конторська, Катеринославська, Благівіщенська, Дмитрівська, Ярославська та Коцарська були забудовані переважно чиновниками губернських установ, відставними генералами та сановниками.

Унікальну назву серед вулиць Залопанської слободи має Коцарська — від ремісників, які виготовляли коци. Так іменували у Харкові килими, які відрізнялись яскравими кольорами і фантастичними, приємними для зору візерунками.

За річкою Харків у другій половині XVII ст. почала заселятися Захарківська слобода, де здебільшого жили козаки і козацькі підпомічники. У 1780-ті роки північну її частину обирали для проживання місцеві чиновники і офіцери. Саме тоді на вулицях Дворянській та Вознесенській оселялися представники місцевої еліти: титуловані дворяни, губернатори, віце-губернатори, чиновники та військові високого рангу. До Захарківської слободи належав Василівський острів,

сформований швидкою течією річки Харків. Тут проживали декілька родин, і острів час від часу потрапляв до кримінальної хроніки. Острів перестав існувати на початку 1880-х років, коли старе русло річки почали засипати, а до 1896 року тут побудували новий міст, який поєднав центр міста із колишньою Нетіченською слободою.

Садбний будинок дворянки Варвари Іванівни Рашке. Фото А. Парамонова, 2015 р.

Ще одна річка з цікавою назвою Немишля була на сході Харкова, ще з кінця XVII ст. почала заселятися поруч із нею Немишлянська слобода. У середині XIX ст. частину земель на правому її березі відійшла дворянину Івану Рашке, так на малі нашого міста з'явилася Рашкіна дача. А далі на схід ми бачимо ще одне землеволодіння з унікальною назвою «Тюрина дача», яку воно отримало від інспектора казенних училищ Харківського навчального округу дійсного статського радника Федора Леонтіївича Тюрина.

Селище Тюрина на плані Харкова, 1932 р.

Сучасна вулиця Академіка Павлова у минулому була дорогою на Москву, саме тут почав будувати свій палац і садибу губернатор Дмитро Норов, а після його смерті недобудований палац купив губернатор Петро Сабуров, і з того часу ці землі зветься Сабуровою дачею.

На півдні Харкова харківський полковник Григорій Донець-Захаржевський заснував слободу Основа, яка пізніше перейде у володіння старшинського роду Квіток, представником якого є засновник української прози Григорій Федорович Квітка-Основ'яненко. Хоча ця слобода увійшла до меж міста тільки з 1924 р., історично вона з давніх-давен є невід'ємною частиною історії Харкова. Поруч із Основою було ще одне цікаве передмістя — Заїківка, яке увійшло у склад міста у 1856 р. в основному через зміну русла річки Харків. Звичайно, що унікальних топонімів Харкова ще багато, ми лише назвали основні з них.

Андрій Парамонов

Стара хата в колишньому передмісті Заїківка. Фото С. Таранушенка, 1920 р.

На згадку про цікавинки Харкова

Сучасний вид на Харків з місця, де була перша слобідка.
Фото А. Парамонова

Перше поселення, перший млин на мапі Харкова 1742 р.

Пагорб, де у 1648 р. була заснована перша слобідка.
Фото А. Парамонова

Перші поселення

Заселення нашого міста у XVII ст. розпочалося з 1646 р., коли Миколаївський собор Белгорода отримав вотчини північніше злиття річок Лопань і Харків. У тому ж році на території майбутньої Харківської фортеці було засновано Микольський скит. З ранньої весни і до пізньої осені робітники соборного храму випасали на цих землях скот, займались рибальством, полюванням, бджільництвом.

У 1648 р. белгородці вирішили заснувати слобідку з постійним населенням і переселили сюди 105 жителів. Оселились вони на пагорбку поблизу р. Харків біля Белгородської криниці, яка давала їм джерельну воду для побутових потреб. Сьогодні невідомо, чи залишилися нащадки тих перших поселенців у нашому місті в подальші роки, але місце, де знаходилась

слобідка, було весь час заселене харківцями, а цю територію захищав зовнішній вал фортеці. Звідси відкривається чудовий вид на колишні Захарківську та Немишлянську слободи, тут було побудовано і перший млин на р. Харків. На жаль, до наших часів не збереглася старовинна криниця, вона обміліла ще у середині XIX ст.

Про прихід перших українських родин в Харків ми зустрічаємо у відомостях за 1653 р., 37 родин тоді почали оселятися вздовж річок Лопань і Харків. Як скаржився під Іоанн Анфімов, який завідував Микольським скитом, вони побудувались дворами, займались полюванням, рибальством, рубали дерева для будівництва, бражничали. На початку 1654 р. вийшов указ, за яким уздовж річок Лопань і Харків дозволялось жити тільки чим українським родинам.

Андрій Парамонов

Історичне місто-фортеця Харків

1

ТИЖДЕНЬ
WEEK

1

ПОНЕДІЛОК
MONDAY

2

ВІВТОРОК
TUESDAY

3

СЕРЕДА
WEDNESDAY

4

ЧЕТВЕР
THURSDAY

5

П'ЯТИЦЯ
FRIDAY

6

СУБОТА
SATURDAY

7

НЕДІЛЯ
SUNDAY

1 січня — Новий рік

СІЧЕНЬ '24

Пн	1	8	15	22	29
Вт	2	9	16	23	30
Ср	3	10	17	24	31
Чт	4	11	18	25	
Пт	5	12	19	26	
Сб	6	13	20	27	
Нд	7	14	21	28	

Реконструкція одягу харківського козака. Фото А. Парамонова. 2009 р.

Отаман Іван Кривошлик

Навесні 1654 р. під фортецю Вольний Белгородської лінії підійшла велика партія українських переселенців, які прибули здебільшого з території Чигиринського та Полтавського полків. Перед белгородським воєводою постало питання, куди саме направити козаків з їх родинами. Наразі сьогодні невідомо, хто саме прийняв рішення поселити їх на берегах річок Лопань і Харків. Велике поселення за Белгородською лінією могло стати легкою здобиччю під час татарського нападу, тому, скоріш за все, одночасно було прийняте рішення про побудову фортеці Харків.

Привів перших поселенців Іван Васильович Кривошлик з Чигиринського полку, напевно він був серед українських родин, які прийшли під Харків у 1653 р. Саме Івана Кривошлика слід вважати осадчим міста Харкова, під його керівництвом розпочалося будівництво харківської фортеці. У 1655 році Іван Кривошлик був записаний отаманом у Харкові на чолі шести сотень і, очевидно, мав би бути першим харківським полковником, але у 1660 році залишався лише сотником.

Місцевість, де була заснована фортеця Харків, станом на 1653 р.

У ніч на 16 березня 1668 р. сотник Іван Кривошлик підняв повстання у Харкові, підтримуючи гетьмана Петра Дорошенка. Повстанці вбили полковника Федора Ріпку і поранили сотника Костя Федорова, однак більшість харківців заколот не підтримала, і подальша доля отамана Кривошлика невідома. Історик Микола Горбань пише про нього: «Навіть ім'я Кривошликове забуте стало аж до днест, і де він згинув: чи де у бічці з ворогами, чи в келії поміж ченцями помер, чи довго ще поневірявся, як Харків кинув, ніхто того не знає і не знав».

Андрій Парамонов

2

ТИЖДЕНЬ
WEEK

8

ПОНЕДІЛОК
MONDAY

9

ВІВТОРОК
TUESDAY

10

СЕРЕДА
WEDNESDAY

11

ЧЕТВЕР
THURSDAY

12

П'ЯТНИЦЯ
FRIDAY

13

СУБОТА
SATURDAY

14

НЕДІЛЯ
SUNDAY

СІЧЕНЬ '24

Пн	1	8	15	22	29
Вт	2	9	16	23	30
Ср	3	10	17	24	31
Чт	4	11	18	25	
Пт	5	12	19	26	
Сб	6	13	20	27	
Нд	7	14	21	28	

Історичне місто-фортеця Харків

Перша і друга фортеці Харкова

Першу дерев'яну харківську фортецю почали будувати за планом чугуївського воєводи Григорія Спешньова, який тоді керував і Харковом. Стіни нової фортеці були 530 сажнів завдовжки (близько 1130 м). Вона мала форму прямокутника і була побудована із місцевого дубу, який здебільшого був настільки кривим, що це одразу виявило недоліки у стінах фортеці. Українські козаки, які населяли Харків, не дуже хотіли займатись будівництвом фортеці, квапились і не дотримувались кресленика чугуївського воєводи.

У 1656 р. у Харків прибув воєвода Воїн Селіфонтов, з ним прийшов і загін служилих людей. Побачивши зроблений козаками острог, воєвода вирішив робити новий, більш вдалий. Змінити розміри цитаделі він не міг, побудувати в іншому місті теж, тому укріплення цитаделі майбутньої фортеці розпочали відновлювати поступово. Козаки не горіли бажанням займатись будівництвом фортеці, служилих людей було лише 70 чоловік. Місцевий харківський дуб довелось обробляти у брус, щоб позбавитись його кривизни. Стіни поставили дубовим острогом з катками, обламами і тарасами, десятьма вежами, серед яких було чотири

Цитадель харківської фортеці, 1730 р.

проїзних і одна тайницька. Фортецю оточував рів глибиною і шириною 6,5 м.

Наступний воєвода Василь Сухотін вирішив у 1660 р. додати до фортеці посад, в якому повинно було бути п'ять башт, але жодна з них не була повністю закінчена. Посад не тільки мав захищати поселення у південних стін фортеці, але і забезпечити гарнізон водою, оскільки в цитаделі був лише один колодезь. У 1709 р. московський цар Петро

Олексійович, перебуваючи в Харкові, надав новий план фортеці, який включав нові укріплення цитаделі з півночі, а також розширив форштадт фортеці з півночі і сходу, додавши декілька бастіонів. У деяких місцях при будівництві від цього плану відступили, що збільшило довжину укріплень. У таких розмірах фортеця Харків проіснувала до кінця XVIII ст., коли її почали зривнювати.

Андрій Парамонов

Історичне місто-фортеця Харків

3

ТИЖДЕНЬ
WEEK

15

ПОНЕДІЛОК
MONDAY

16

ВІВТОРОК
TUESDAY

17

СЕРЕДА
WEDNESDAY

18

ЧЕТВЕР
THURSDAY

19

П'ЯТИЦЯ
FRIDAY

20

СУБОТА
SATURDAY

21

НЕДІЛЯ
SUNDAY

СІЧЕНЬ '24

Пн	1	8	15	22	29
Вт	2	9	16	23	30
Ср	3	10	17	24	31
Чт	4	11	18	25	
Пт	5	12	19	26	
Сб	6	13	20	27	
Нд	7	14	21	28	

«Слава Україні!»

Гасло «Слава Україні» виникло в Харкові наприкінці XIX століття та спершу звучало так: «Слава Україні» — «По всій землі Слава!». Так віталися ті, хто працював на українську справу — наприклад, Революційна українська партія (РУП), яка була створена в стінах Харківського технологічного інституту в 1900 році.

Серед її засновників та лідерів була непересічна людина, ім'я якої за радянських часів замовчувалося — Левко Мацієвич (Лев Макарович Мацієвич). Людина, яка поєднала в своєму житті три найвеличніші стії — небо, море й рідну землю — один із перших авіаторів, теоретик і практик військово-морської справи, один із засновників першої української політичної партії.

Програмою РУП стала промова Миколи Міхновського, виголошена на Шевченківських святкуваннях в Полтаві та Харкові у березні 1900 року. Головна мета виступила в гаслі: «Одна, Єдина, нероздільна, вільна Україна від Карпат аж по Кавказ».

Гасло стали використовувати за часів Української народної республіки (УНР). Письменник Юрій Горліс-Горський у романі «Холодний Яр» згадував, як замість вітань «Здоров!» і «Добрий день!» холодноярці вигукували: «Слава Україні!», — а відповідали: «Україні слава!».

За організацію студентських виступів Левка Мацієвича було відраховано з інституту і вислано до Севастополя під нагляд поліції. Там він стає флотським офіцером і одним із керівників спорудження воєнних кораблів.

У 1905 р. Левко захоплюється авіацією, їде до Франції і одержує там посвідчення авіатора №178.

У вересні 1910 року Мацієвич взяв участь у Першому всеросійському святі повітроплавання. Під час по-

льоту 7 жовтня його «Фарман-IV» раптом почав розвалюватися в небі на очах десятків тисяч глядачів. Мацієвич загинув. Це була перша жертва авіакатастрофи в колишній імперії. В останню путь видатного конструктора і льотчика проводжали понад 100 тисяч людей.

На головному корпусі Харківського політехнічного інституту (колишній ХТІ) установлено меморіальну дошку. Подивіться на неї, підійміть очі до неба. Десь там летить душа українського Ікара — Левка Мацієвича і промовляє до нас: «Слава Україні!».

Із цими словами на вустах досі йдуть у бій і гинуть за Україну її герої. «Героям Слава!»

Олена Єлагіна

4	ТИЖЕНЬ WEEK
22	ПОНЕДІЛОК MONDAY
23	ВІВТОРОК TUESDAY
24	СЕРЕДА WEDNESDAY
25	ЧЕТВЕР THURSDAY
26	П'ЯТНИЦЯ FRIDAY
27	СУБОТА SATURDAY
28	НЕДІЛЯ SUNDAY

СІЧЕНЬ '24

Пн	1	8	15	22	29
Вт	2	9	16	23	30
Ср	3	10	17	24	31
Чт	4	11	18	25	
Пт	5	12	19	26	
Сб	6	13	20	27	
Нд	7	14	21	28	

Кам'яна вежа фортеці на гравюрі: 1775 р.

Кам'яні башти фортеці

Після пожежі 3 травня 1733 р. у Харкові погоріли всі дерев'яні укріплення фортеці, й більше вони не відновлювались. Фортеця мала земляні bastiони, рови і вали, однак у 1760-ті роки було прийнято рішення посилити фортецю кам'яними вежами. З півдня цитаделі вирішили побудувати вежу у підніжжя фортеці, оточивши її валом і ровом, на другому поверсі вежі планувалось установити гармати, які б мали змогу обстрілювати з великим сектором підходи із заходу і півдня. Вежа мала 25 м в діаметрі

Ця південна вежа цитаделі не була закінчена повністю, оскільки на неї не вистачило цегли, і у 1787 р. її продали харківському купцю Василю Алаторцеву, який закінчував другий ярус вежі на свій розсуд, зруйнувавши його до 20 м в діаметрі. На першому поверсі він влаштував трактир, а другий поверх із проходом на нього з самої цитаделі здавав в оренду, більше тридцяти років тут працювали харківські цирюльники. Цю південну вежу було розібрано після 1838 року. Ще дві кам'яні вежі були розміщені на півночі форштадту біля редути і дороги на Суми, тоді вважалося, що саме з цього напрямку харківська фортеця най-

Кам'яна вежа фортеці на малюнку початку XIX ст.

Кам'яна вежа на плані Харкова 1804 р.

більш вразлива. Вежі мали близько 20 м у діаметрі і були повністю закінчені, покриті дерев'яним дахом. На другому поверсі кожної з них розмістили по дві гармати, а перший поверх був зайнятий караулом. Наприкінці XVIII ст. військові перестали їх використовувати, рогатки між ними прибрали, вал і рів зрівняли. Цивільне керівництво розмістило в них психічно хворих людей. У 1804 році вежі були розібрані, а на їх місці було побудовано будинок для міських зібрань.

Андрій Парамонов

5

ТИЖДЕНЬ
WEEK

29

ПОНЕДІЛОК
MONDAY

30

ВІВТОРОК
TUESDAY

31

СЕРЕДА
WEDNESDAY

1

ЧЕТВЕР
THURSDAY

2

П'ЯТНИЦЯ
FRIDAY

3

СУБОТА
SATURDAY

4

НЕДІЛЯ
SUNDAY

лютий '24

Пн	5	12	19	26	
Вт	6	13	20	27	
Ср	7	14	21	28	
Чт	1	8	15	22	29
Пт	2	9	16	23	
Сб	3	10	17	24	
Нд	4	11	18	25	

Історичне місто-фортеця Харків

А. Шаховцов.
Бій козаків Харківського
полку зі шведами під
Веприком

Полковий знак
Харківського уланського
полку. 1901 р.

Козак Харківського полку
Іван Чепела

Харківський полк

Створення слобідських козацьких полків розпочалось у середині XVII ст. спочатку як військово-помісних адміністративних одиниць, які увійшли у Белгородський помісний полк під керівництвом Белгородського воеводи. Переселенці з гетьманщини зберігали демократичний козацький устрій, ділились на сотні, обирали козацьку старшину. Харків як місто-фортеця було засноване у 1654 р., і вже на 1660 р. це була велика слобода, яка стала центром військової одиниці — Харківського полку. Однак мине ще декілька років, поки він дійсно за всіма ознаками стане полком у прямому значенні.

За всіма ознаками військово-територіальної структури Харківський полк сформований за часів полковника Григорія Єрофійовича Донця-Захаржевського, якого було обрано у 1668 р. Саме завдяки його старанням були відновлені старі сотенні містечка, підпорядковані ті, що мали статус автономії, а у 1670-х роках були засновані нові сотенні містечка-фортеці. Цей

же полковник приєднав до Харківського полку територію і фортеці Балаклійського полку. А у 1680-х роках також брав активну участь у побудові Ізюмської лінії, на якій з'являться нові фортеці із гарнізонами козаків Харківського полку. Після відокремлення у 1685 р. Ізюмського полку, Харківський полк продовжив формувати нові сотні. На 1693 р. у полку було 48 козацьких старшин і 6960 козаків.

Після ліквідації слобідських полків у 1764 р. на основі полку був сформований Харківський гусарський полк, який згодом перетворений у Харківський драгунський полк, а потім — у Харківський уланський полк. На полковому знаку уланського полку, який було випущено на честь 250-річчя його існування, указана дата 1651 рік, яка пов'язана із початком формування слобідських полків, починаючи з Острогозького козачого.

Андрій Парамонов

6

ТИЖДЕНЬ
WEEK

5

ПОНЕДІЛОК
MONDAY

6

ВІВТОРОК
TUESDAY

7

СЕРЕДА
WEDNESDAY

8

ЧЕТВЕР
THURSDAY

9

П'ЯТИЦЯ
FRIDAY

10

СУБОТА
SATURDAY

11

НЕДІЛЯ
SUNDAY

лютий '24

Пн	5	12	19	26	
Вт	6	13	20	27	
Ср	7	14	21	28	
Чт	1	8	15	22	29
Пт	2	9	16	23	
Сб	3	10	17	24	
Нд	4	11	18	25	

Історичне місто-фортеця Харків

Г.В. Лебединська. Портрет Івана Сірка за черепом

Полковник Іван Сірко

У 1665 році харківським полковником було призначено Івана Дмитровича Сірка. Місце і дата народження його невідомі, скоріше за все, він походив з дрібної шляхти Поділля. До Харкова він прибув восени 1664 р., а до того знаходився на службі отаманом в Усерді, ходив проти татар під Азов, був кошовим Запорізької Січі, полковником Кальницьким.

Перша згадка про харківське полковництво І. Сірка датована вереснем 1665 р., коли він розбив під Балаклією татарський загін. Сірко з родиною оселився у нещодавно заснованій слободі Мерефа, а поруч заснував слободу Артемівку, названу так на честь зятя Івана Артемова. Займає багато земель, буде млин, загін для худоби. У 1667 р., не полишаючи службу харківського полковника, брав участь у набігу на Крим. На початку 1668 р. І. Сірко став союзником гетьмана Брюховецького, а Мерефа — містом, де збирались по-

встанці з слобідських козаків. 3 березня 1668 р. вони виступили під Харків, він розраховував на підтримку харківців, але ті відповіли пострілами з гармат. Сірко з вірними йому козаками відійшов під Мерефу, а потім у бік гетьманщини. Харківці з полковником Ріпкою та воєводою Ситінім переслідували його. Біля Котельви Сірка наздогнали загоны князя Ромоданівського, відбулось декілька боїв, після яких колишній харківський полковник відступив і перейшов на сторону-гетьмана Дорошенка.

Помер 1 серпня 1680 р., похований поблизу старої Чортмилицької Січі, неподалік від с. Капулівка Дніпропетровської області. У 2017 р. у Харкові на Бурсацькому узвозі Івану Сірку було встановлено пам'ятник, його ім'я носить 92-га окрема штурмова бригада ЗСУ.

Андрій Парамонов

Перша могила Івана Сірка

7	ТИЖДЕНЬ WEEK
12	ПОНЕДІЛОК MONDAY
13	ВІВТОРОК TUESDAY
14	СЕРЕДА WEDNESDAY
15	ЧЕТВЕР THURSDAY
16	П'ЯТНИЦЯ FRIDAY
17	СУБОТА SATURDAY
18	НЕДІЛЯ SUNDAY

лютий '24					
Пн	5	12	19	26	
Вт	6	13	20	27	
Ср	7	14	21	28	
Чт	1	8	15	22	29
Пт	2	9	16	23	
Сб	3	10	17	24	
Нд	4	11	18	25	

Історичне місто-фортеця Харків

Автор Михайло Скоп #NEIVANMADE,
художник, ілюстратор. Щит Європи.
Діджитал дереворит, 2022

Полковий герб

19 лютого — День Державного Герба України

Козацький герб Харкова

Найдавніший міський герб Харкова відомий за згадкою в «Хроно-географічному описі міста Харкова 1767 року». Відповідно до нього місто віддавна уживало зображення напнутого луку зі стрілою: «Місто Харків віддавна носить в гербі напнутий лук зі стрілою».

Більш розлогі відомості про міський герб подає «Опис слобідсько-українських міст і містечок... 1767 року», автор якого також констатує старожитність походження харківського герба: «Наскільки відомо, то місто віддавна вживає в гербі напнутий лук зі стрілою, а чи надано цей герб, чи давніми засновниками та звичаєм народу впроваджено — достеменних відомостей немає».

Те, що Харків уживав герб з луком і стрілою ще за часів автономії Слобідських полків підтверджується також тією обставиною, що той самий гербовий сюжет було зображено на печатках Харківського полку 1691–1703 рр. та Харківської другої сотні 1764 р.

Представлений у харківському гербі сюжет належав до числа найбільш поширених в українській міській геральдиці від часів пізнього Середньовіччя й до кінця XVIII ст. Напнутий лук зі стрілою уживали в своїх гербах, зокрема, такі міста як Київ від 1480 р., Корсунь 1585 р., Канів 1605 р., Черкаси 1605 р., Полтава 1646 р., Маячка 1684 р., Пирятин 1687 р., Келеберда 1688 р., Грунь 1707 р., Синява 1709 р., Кишеньки 1721 р. тощо.

Про забарвлення харківського герба знаємо із дещо пізнішого джерела — доповідної записки генерал-губернатора Євдокима Олексійовича Щербініна від 17 листопада 1781 р. У ній поява міського герба з зображенням чорного напнутого луку зі стрілою на золотому полі пов'язана з іменем легендарного засновника міста — козака Харка: «Від Дніпра вийшов козак, озброєний луком і стрілами, якого називали Харком, і поселився над річкою. За його іменем річка та місто названо Харковом. У гербі зображувалося на золотому полі чорний зі стрілою лук».

Олег Однороженко

8	ТИЖДЕНЬ WEEK
19	ПОНЕДІЛОК MONDAY
20	ВІВТОРОК TUESDAY
21	СЕРЕДА WEDNESDAY
22	ЧЕТВЕР THURSDAY
23	П'ЯТНИЦЯ FRIDAY
24	СУБОТА SATURDAY
25	НЕДІЛЯ SUNDAY

лютий '24

Пн	5	12	19	26	
Вт	6	13	20	27	
Ср	7	14	21	28	
Чт	1	8	15	22	29
Пт	2	9	16	23	
Сб	3	10	17	24	
Нд	4	11	18	25	

3 березня — Всесвітній день письменника

Харків — фортеця слова

На початку 1920-х років Харків об'єднав талановитих амбітних митців, що прагнули творити нове життя. У більшості це була молодь, свого часу натхненна Українською революцією, яка повірила в проєкт радянської України. Люди нового покоління, вони потребували активної діяльності, вірили в технічний прогрес і кардинальні зрушення.

Практично за одне десятиліття ці ентузіасти змінили обличчя міста — через літературні вечори й диспути, яскраві періодичні видання, український театр, оперу, кіно. Найвідоміші письменники того часу, такі як Остап Вишня, Павло Тичина, Володимир Сосюра, творили в Харкові. Микола Хвильовий порушував питання «Європа чи просвіта?», «Україна чи Малоросія?»; Микола Куліш започаткував модерну драматургію, що неминуче торкалася національного питання, а режисер Лесь Курбас перетворював її на сценічне дійство.

Митці спільно будували кооперативний будинок, у якому й зустріли нове десятиліття. Він отримав символічну назву «Слово». Влада очікувала, що силу слова буде використано на пропаганду, проте творчі вільнодумні особистості не вписувалися у відведені для них рамки.

Уже в 1930-ті рр. більшість українських культурних діячів звинуватять у «буржуазному націоналізмі» й знищать фізично. Цей період залишиться в нашій пам'яті як Розстріляне відродження. Але попри коротку тривалість і певну заангажованість комуністичною ідеологією, саме досвід 1920-х став тим трампліном, від якого змогли відштовхнутися покоління українських письменників 1960-х та 1990-х.

Марина Куценко

ВАПЛІТЕ — Вільна академія пролетарської літератури. Зліва в першому ряду: Павло Тичина, Микола Хвильовий, Микола Куліш

Письменницький будинок «Слово» у минулому та після обстрілів путінських агресорів

У цьому будинку відбувалися перші літературні вечори 1920-х та збиралися перші великі письменницька спілка «Плуг».

9	ТИЖДЕНЬ WEEK
26	ПОНЕДІЛОК MONDAY
27	ВІВТОРОК TUESDAY
28	СЕРЕДА WEDNESDAY
29	ЧЕТВЕР THURSDAY
1	П'ЯТНИЦЯ FRIDAY
2	СУБОТА SATURDAY
3	НЕДІЛЯ SUNDAY

лютий '24

Пн	5	12	19	26	
Вт	6	13	20	27	
Ср	7	14	21	28	
Чт	1	8	15	22	29
Пт	2	9	16	23	
Сб	3	10	17	24	
Нд	4	11	18	25	

Харків — фортеця українського відродження

9 березня — 210 років від Дня народження Т.Г. Шевченка

Історія створення Національного музею Тараса Шевченка (НМТШ) тісно пов'язана із м. Харковом.

У 1924 році Укрголовнауки було порушено питання про створення у столиці Радянської України, яка тоді функціонувала у Харкові, Інституту Тараса Шевченка, відкриття якого відбулося в 1926 році.

У 1932 році при інституті, який вже мав велику збірку автографів Тараса Шевченка, оригінальні художні твори митця, історичні документи, була створена галерея картин Тараса Шевченка, що стала першою окремою музейною установою, де почала формуватися образотворча Шевченкіана.

Галерею відкрили в палаці по вул. Раднаркомівській, 11 (нині Жон Мироносиць), 11 (нині Жон Мироносиць), 11 (нині Жон Мироносиць) маєтку промисловця І.Є. Ігнатищева. Палац побудовано у 1912 р. за проектом арх. О. Бекетова в стилі класицизму з елементами бароко та модерну. В галереї було виставлено майже 250 творів Тараса Шевченка.

У 1935 р. в Харкові в Шевченківському саду відкрили пам'ятник Великому Кобзарю (авт. М. Манізер). Цей монумент Тарасові Шевченку і сьогодні має статус найкращого

Біля першого в Україні пам'ятника Шевченку — легендарні українські націоналісти Левко Мацієвич і Микола Міхновський. Стоїть актор Северин Паньківський, який був біля витоків українського кінематографу

пам'ятника поетові, серед створених за 120 років.

Але мало хто знає, що поруч, на вулиці, яка тепер має назву Жон Мироносиць, ще у 1900 році було вперше в Україні встановлено пам'ятник Тарасу Шевченку (авт. В. Беклемішев) на кошти подружжя Алчевських біля їхнього будинку.

10 березня — День Державного Гімну України

Неодноразові звернення української інтелігенції про встановлення в міському просторі пам'ятника поетові були категорично відхилені міським урядом. Алчевські сподівалися, що коли влада змінить свою думку і буде знято заборону, вони передадуть Харкову Шевченківський садок з монументом у вічне володіння. Але цього не сталося. Пам'ятник Т.Г. Шевченку простояв у садибі Алчевських лише два роки (до 1901 р.). Несподіване банкрутство та самогубство О. Алчевського призвело до того, що садибу було продано, а новий власник був проти монумента «неблагонадійному» поету на його землі. Знятий з постаменту бюст довгі роки зберігався у нащадків Алчевських. У 1930-х рр. він був переданий до галереї картин Т.Г. Шевченка, а нині зберігається в НМТШ.

У 1949 році в Києві було відкрито Державний музей Тараса Шевченка. Сьогодні музейна колекція нарахує майже 90 тис. предметів, ядро якої — шевченківські реліквії, що були зібрані працівниками Інституту Тараса Шевченка та галереї картин Т.Г. Шевченка у Харкові.

Юлія Шиленко

10	ТИЖДЕНЬ WEEK
4	ПОНЕДІЛОК MONDAY
5	ВІВТОРОК TUESDAY
6	СЕРЕДА WEDNESDAY
7	ЧЕТВЕР THURSDAY
8	П'ЯТНИЦЯ FRIDAY
9	СУБОТА SATURDAY
10	НЕДІЛЯ SUNDAY

8 березня —
Міжнародний
жіночий день

БЕРЕЗЕНЬ '24

Пн	4	11	18	25	
Вт	5	12	19	26	
Ср	6	13	20	27	
Чт	7	14	21	28	
Пт	1	8	15	22	29
Сб	2	9	16	23	30
Нд	3	10	17	24	31

Харків — фортеця українського відродження

17 березня — День працівників житлово-комунального господарства і побутового обслуговування населення

Незламні комунальники

У березні 2022-го, який видався доволі морозним, у Харкові розгорнувся справжній «комунальний фронт». Неможливо відзначити кожного окремо: енергетика, водоканалівця, ремонтника шляхів та житла, водія сміттєвоза, двірника... але всі вони допомогли місту вистояти.

Серед комунальників виявилось багато людей, у яких почуття обов'язку перемогло інстинкт самозбереження. Люди пішки йшли на роботу, бо треба було рятувати, в першу чергу, систему теплопостачання та водопостачання міста. Якщо б не «залізобетонність» працівників комунальних служб, на Харків чекала б катастрофа.

У наступні місяці першого року війни попри постійні обстріли, без яких не обходилася жодна доба, Харків продовжував боротися за життя. Міська влада відновила роботу комунального транспорту, і місто почало оживати. Комунальники не тільки навчилися прибирати скло з вибитих вікон за лічені хвилини, а й почали висаджувати квіти на клумбах та вздовж доріг. Харків роками мав репутацію найбільш охайного мегаполіса України, що додавало місту популярності. Збереження репутації чистого та квітучого міста під час війни стало символом незламності Харкова.

З початком осінніх та зимових блекаутів місто зіткнулося з новими випробуваннями. З наслідками кожного блекауту, влаштованого росіянами, комунальники разом з енергетиками боролися з азартом гравців-переможців. Харків вистояв.

Головним досягненням минулої воєнної зими працівники комунальних служб міста вважають зміну ставлення

харків'ян до їх роботи. Якщо на людя є світловідбивний жилет, то їм роблять знижки чи надають послуги безкоштовно на знак вдячності. «Цю нелегку працю почали по-справжньому цінувати й шанувати. Нашим співробітникам буквально в черзі місцем поступалися і просто дякували на вулиці», — зазначає директор КПХТМ Василь Скопенко.

Людмила Рубаненко

Пам'ятник героям-працівникам Харківських теплових мереж. Скульптор О. Рідний. Фото В. Горбоносова, 2023

В. Ковтун
«Воєнна
весна 2022-го
у Харкові»
Етюд

Місто-фортеця Харків у російсько-українській війні

11

ТИЖДЕНЬ
WEEK

11

ПОНЕДІЛОК
MONDAY

12

ВІВТОРОК
TUESDAY

13

СЕРЕДА
WEDNESDAY

14

ЧЕТВЕР
THURSDAY

15

П'ЯТИЦЯ
FRIDAY

16

СУБОТА
SATURDAY

17

НЕДІЛЯ
SUNDAY

БЕРЕЗЕНЬ '24

Пн	4	11	18	25	
Вт	5	12	19	26	
Ср	6	13	20	27	
Чт	7	14	21	28	
Пт	1	8	15	22	29
Сб	2	9	16	23	30
Нд	3	10	17	24	31

Пищалі на колісних станках у вежі фортеці

Гармати фортеці Харків

Перші чотири гармати у Харкові з'явилися 1656 року, їх перевезли з Тули на колісних станках і могли використовувати не тільки для оборони міста, але і в походах. Наступного, 1657 року, до Харкова доставили із Тули найбільшу гармату нашої фортеці. Вона мала довжину понад 2 м, а важила більше 800 кг з ядром вагою 2,5 кг. На 1658 рік у Харкові ми бачимо сім залізних гармат-пищалей і до них 349 ядер, запаси пороху і свинцю, але у фортеці не було жодного пушкаря. Перші пушкарі увійшли до Харкова 1659 року, вони ж доставили ще дві гармати, а наступного року в цитадель фортеці прибула найкраща гармата — мідна. Таким чином, у 1660 році в Харкові було десять гармат і при кожній своїй пушкар, свої ядра.

Уперше харківські гармати стріляли в 1659 році, коли до фортеці наблизилася татарський загін та козаки гетьмана Виговського, тоді витратили близько 4 пудів пороху. За 1664–1668 роки стріляла тільки вістова гармата

Історичні гармати фортеці на майдані Конституції.
Фото Л. Рубаненко, 2023

на Микольській вежі, витративши 2 пуди пороху. Стріляли гармати і 11 березня 1668 року, коли під стіни фортеці підійшов Іван Сірко, піднявши заколот на чолі зміївських козаків, одну з гармат при цьому розірвало. А коли зміївчани відступили, харківці їх переслідували і захопили Зміїв, взявши до Харкова чотири їх гармати.

Знову вістова харківська пищаль стріляла у 1671 році, коли до Печенег підходили бунтівники Стеньки Разіна, тоді була загроза і для Харкова. На той рік у Харкові було 16 гармат, з яких полк міг взяти у похід тільки 10. У 1699 році з харківської фортеці було передано одну гармату у фортецю Мерефи, одну — в Соколов, а дві — у Перекоп. І на 1700 рік у фортеці Харкова залишилося лише 9 гармат, при цьому три з них стріляти не могли. Неодноразово харківські полковники Григорій та Федір Донці-Захаржевські писали до Москви про нестачу артилерії для захисту Харкова, і тільки з початком війни зі шведами артилерія нашої фортеці була збільшена.

Андрій Парамонов

Історичне місто-фортеця Харків

12

ТИЖДЕНЬ
WEEK

18

ПОНЕДІЛОК
MONDAY

19

ВІВТОРОК
TUESDAY

20

СЕРЕДА
WEDNESDAY

21

ЧЕТВЕР
THURSDAY

22

П'ЯТНИЦЯ
FRIDAY

23

СУБОТА
SATURDAY

24

НЕДІЛЯ
SATURDAY

БЕРЕЗЕНЬ '24

Пн	4	11	18	25	
Вт	5	12	19	26	
Ср	6	13	20	27	
Чт	7	14	21	28	
Пт	1	8	15	22	29
Сб	2	9	16	23	30
Нд	3	10	17	24	31

27 березня — Міжнародний день театру

Театральна фортеця України

Роль Харкова у становленні та розвитку українського театру важко переоцінити. Найраніші відомості про театральне життя Харкова припадають на останню чверть XVIII століття. Г.Ф. Квітка-Основ'яненко так пише у своїй «Історії театру в Харкові»: «З відкриттям намісництва в 1780 році... між іншими закладами для веселості й розсіяння влаштований був і театр». Театральне життя міста в XIX столітті не просто розвивалося, воно по-справжньому зацвіло. Харківський театр був найбільш розвиненим в організаційному та творчому відношенні театром провінції. 1883 року вперше в Україні на сцені місцевої оперної антрепризи було поставлено оперу основоположника українського стилю в музиці М. Лисенка «Різдвяна ніч», а 1885 року — оперу «Утоплена».

У 1910–1919 роках у будівлі першого в місті кам'яного театру існувала антреприза М. Синельникова. Саме у цьому драматичному театрі розпочала свій творчий шлях К. Шульженко, а в оркестрі на скрипці грав І. Дунаєвський.

За ініціативи професора Харківського театрального інституту О. Білецького у 1920 році було створено перший в Україні театр для дітей — «Театр казки» (пізніше перейменований на Перший державний театр для дітей). А у 1929 — театр української музичної комедії, біля витоків якого стояли учні Л. Курбаса Б. Балабан, Я. Бортник, Б. Крижанівський, М. Крушельницький. 1924 року на харківській оперній сцені відбулася прем'єра опери М. Лисенка «Тарас Бульба». А наступного року було створено Українську державну оперу. У жовтні 1926 року відкрив свій перший харківський сезон театр «Березіль». Харківський період позначив-

Будівля Харківського театру.
1840-ті роки

Українська державна
опера

ся плідною співпрацею Курбаса з художником В. Меллером та драматургом М. Кулішем, що увінчалася створенням таких постановок як «Народний Малахій», «Мина Мазайло» та «Маклена Граса». Саме трупя «Березолю» та неймовірний тандем Курбаса — Куліша зробили справжню революцію в історії українського театру. Проіснував «Березіль» недовго: його закрили восени 1933 після знаття Леся Курбаса з посади художнього керівника і директора театру. Московській владі був не потрібен національний український театр із власним голосом.

Лариса Абраменко, Філіпп Дикань

Харків — фортеця культури та мистецтва

13

ТИЖДЕНЬ
WEEK

25

ПОНЕДІЛОК
MONDAY

26

ВІВТОРОК
TUESDAY

27

СЕРЕДА
WEDNESDAY

28

ЧЕТВЕР
THURSDAY

29

П'ЯТНИЦЯ
FRIDAY

30

СУБОТА
SATURDAY

31

НЕДІЛЯ
SUNDAY

БЕРЕЗЕНЬ '24

Пн	4	11	18	25	
Вт	5	12	19	26	
Ср	6	13	20	27	
Чт	7	14	21	28	
Пт	1	8	15	22	29
Сб	2	9	16	23	30
Нд	3	10	17	24	31

Московська вулиця на мапі Харкова 1785 р.

Прспект Героїв Харкова

Однією з перших веж харківської фортеці була Шаповалівська, яка розміщувалась на східній стороні цитаделі, навпроти неї почала формуватися вздовж дороги до р. Харків вулиця, яка теж отримала назву Шаповалівської. При перебудові фортеці у 1660-ті роки змінилися напрямки доріг на місце Шаповалівської вежі сюди перенесли з північної частини фортеці Московську проїзну вежу, вона була заввишки 16,8 м, мала наверху доторну кліть. Вулиця Шаповалівська теж змінила свою назву на Московську — від дороги на Москву. Уже тоді вона була забудована до р. Харків будинками козацької старшини і козацьких родин. Майже половина тієї вулиці знаходилась

на території форштадту фортеці. Московська вежа згоріла у 1733 р., нова вежа була побудована після 1742 р., а на початку 1780-х років розібрана. Проте назва вулиці залишилась, тоді тут стояли вже садиби місцевого купецтва, і почалася вона від будинку купця 2-ї гільдії Олексія Тамбовцева. До 1917 р. Московська вулиця вважалась однією з трьох найголовніших у місті, першою була замоцена, отримала освітлення, тротуари.

Після встановлення радянської влади вона отримала назву Першого травня, у 1936 році її поєднали із Старомосковською, Корсиківською та Чугуївським шосе. З 1961 року вулиця називалась Московським проспектом. Після початку повномасштабного вторгнення російських військ в Україну громадськість виступила за змі-

Проїзна вежа з доторною кліттю

ну цієї назви, і з травня 2022 р. проспект отримав нове ім'я — Героїв Харкова.

Андрій Парамонов

Зміна назви. Фото «Суспільне Харків»

14

ТИЖДЕНЬ
WEEK

1

ПОНЕДІЛОК
MONDAY

2

ВІВТОРОК
TUESDAY

3

СЕРЕДА
WEDNESDAY

4

ЧЕТВЕР
THURSDAY

5

П'ЯТНИЦЯ
FRIDAY

6

СУБОТА
SATURDAY

7

НЕДІЛЯ
SUNDAY

КВІТЕНЬ '24

Пн	1	8	15	22	29
Вт	2	9	16	23	30
Ср	3	10	17	24	
Чт	4	11	18	25	
Пт	5	12	19	26	
Сб	6	13	20	27	
Нд	7	14	21	28	

Історичне місто-фортеця Харків

Харківський Поділ

Території південніше цитаделі фортеці почали заселятися ще у 1650-ті роки, і перша дерев'яна Троїцька церква побудована у ті часи. У 1660 році частина Подолу була обнесена додатковими укріпленнями з дерев'яними стінами, ровом і валом, надобвами, вежами. Укріплення будувалися протягом 30 років і не були закінчені повністю, зокрема Різдвяна вежа ніколи не була закінчена, так і згоріла у 1733 році. Стіни острога були добудовані у 1680-ті роки, а в 1709 році їх продовжили за новим планом. Троїцький храм, як і більшість забудованої території, входив до нового поселення. Місцевість Подолу була низинною, декілька стариць колишнього русла річки Харків існували тут до середини XIX ст. Близькість ґрунтових вод давала можливість зробити колодязі, необхідні для забезпечення харківської фортеці питною водою, уже у 1662 році тут облаштували шість колодязів.

На Подолі жили козаки Харківського полку, міщани міської сотні, а після ліквідації слобідських полків тут стали селитись купці і чиновники губернських установ. З 1758 до 1764 р. побудована нова кам'яна Троїцька церква, а її дзвіниця — на декілька років пізніше. Поділ розквітнув наприкінці XVIII ст., ставши центром торгівлі. Нна його головній вулиці Сінній розміщувались заїжджі двори.

Поділ першої половини XIX ст. був наповнений продавцями і покупцями, приїжджими із центральних та південних губерній, іноземцями. Тут продавали і купували, відразу спускали виручені за товари гроші як на потрібне і корисне, так і на гру в карти. Після закінчення ярмарків ще місяць купці або їхні прикажчики залишалися в Харкові на радість власникам заїжджих дворів, готелів та ресторацій. Вони завершували торгові операції, відправляли вантажі та товари

Троїцька церква на Подолі.
Фото 1901 р.

Поділ на плані Харкова 1742 р.

за вказаними адресами, готували до перегону табуни худоби.

Заснований Рибний базар з харчовими галереями, Старо-Георгіївськими рядами, лавками заможних купців був одним із центрів торгового життя міста. У 1850-ті роки була побудована нова Троїцька церква, вулиці Подолу замостили, нові готелі замінили заїжджі двори, вулична торгівля перейшла до фешенебельних магазинів. Лише одна проблема залишалася у жителів Подолу — майже кожної весни вони потерпали від повені.

Андрій Парамонов

15

ТИЖДЕНЬ
WEEK

8

ПОНЕДІЛОК
MONDAY

9

ВІВТОРОК
TUESDAY

10

СЕРЕДА
WEDNESDAY

11

ЧЕТВЕР
THURSDAY

12

П'ЯТНИЦЯ
FRIDAY

13

СУБОТА
SATURDAY

14

НЕДІЛЯ
SUNDAY

КВІТЕНЬ '24

Пн	1	8	15	22	29
Вт	2	9	16	23	30
Ср	3	10	17	24	
Чт	4	11	18	25	
Пт	5	12	19	26	
Сб	6	13	20	27	
Нд	7	14	21	28	

Історичне місто-фортеця Харків

30 років від дня заснування Корпорації «КГ «Рубаненко і партнери»

Водограй ювілеїв

Ювілейний рік для Харкова є ювілейним і для Корпорації «Консалтингова група «Рубаненко і партнери», перша фірма якої — ТОВ «Аудиторська фірма «Харків» — була заснована 30 років тому, 21 квітня 1994 року.

Відсвяткувавши у 2004 році новосілля у старовинному дворянському особняку на вул. Чигирина, 5 (колишня вул. Дворянська), колектив корпорації міцно пов'язав наступні двадцять років підприємницької діяльності з підтримкою творчих проєктів клубу «Гостинка на Дворянській», який розмістився тут же і незабаром став відомим далеко за межами рідної вулиці та рідного міста. У творчого клубу цього року також ювілей — 20-річчя від дня створення. Останнє десятиліття ми присвятили позиціонуванню Харкова в рідній країні та зарубіжжі як наукового, культурного, ділового мегаполісу сучасної України. Будемо і далі пропагувати український Харків у світі у колі професійної спільноти — у бухгалтерській, аудиторській, економічно-експертній, оціночній, податково-консалтинговій справах та у загальнолюдському середовищі культури та мистецтва.

Ювілейних та пам'ятних дат для міста та держави у 2024 році чимало.

До основних можна віднести 210 років від дня народження Т.Г. Шевченка, 80-річчя визволення України від німецько-фашистських загарбників, 370-річчя м. Харкова, 220 років від дня заснування Харківського університету, ювілейні дати великих земляків — 180-річчя І.Ю. Рєпіна, 170-річчя С.І. Васильківського, 140-річчя З.Є. Серебрякової, 230 років зі дня смерті Г.С. Сковороди та ін. Нашою головною мрією є здобуття Україною у 2024 році ще однієї величної дати — Дня Перемоги над пунтською росією.

Людмила Рубаненко

15-річчя ТОВ «АФ «Харків». Фото Леоніда Рубаненка. Рай-Оленівка. 2009 рік

На жаль, 2023 рік приніс колективу Корпорації «Консалтингова група «Рубаненко і партнери» непоправну втрату. Від нас пішов у засвіти співзасновник Корпорації Леонід Рубаненко

16

ТИЖДЕНЬ
WEEK

15

ПОНЕДІЛОК
MONDAY

16

ВІВТОРОК
TUESDAY

17

СЕРЕДА
WEDNESDAY

18

ЧЕТВЕР
THURSDAY

19

П'ЯТИЦЯ
FRIDAY

20

СУБОТА
SATURDAY

21

НЕДІЛЯ
SUNDAY

КВІТЕНЬ '24

Пн	1	8	15	22	29
Вт	2	9	16	23	30
Ср	3	10	17	24	
Чт	4	11	18	25	
Пт	5	12	19	26	
Сб	6	13	20	27	
Нд	7	14	21	28	

Харків — центр розвитку підприємництва

Залишки укріплень фортеці

Харківська фортеця існувала до кінця XVIII ст., за часів імператора Павла I вали почали зрівнювати, засипаючи рови. Першими зникли вали і рови цитаделі, таким чином сформувалася велика Миколаївська площа, яку сьогодні ми звемо майданом Конституції. Тоді ж були ліквідовані оборонні споруди посаду на Подолі, у результаті з'явилася вулиця Сінна, яку ми знаємо під сучасним ім'ям Кооперативна.

На початку XIX ст. почали зрівнювати рови і вали форштадту, одними з перших були зарівнені редути і вали з півночі, тут виникла доволі велика площа, яка стала іменуватись то Золочівською, то Деркачівською — бо розташована по дорозі до цих населених пунктів, або Дров'яною, Сінною чи Хлібною — залежно від того, що там продавали в різні часи. Сьогодні ця територія відома як площі Театральна і Поезії. Залишки укріплень фортеці частково збереглись у Класичному та Театральному провулках. Тоді ж на місці знищених укріплень з'явився і сучасний Слюсарний провулок, який сьогодні переходить у Куликівську вулицю.

Схожим чином сформувалися ще дві великі площі колишньої Захарківської слободи, які відомі нам під назвами Фейєрбаха і Небесної Сотні. Укріплення там побудували у 1760-ті роки, і проіснували вони майже до 1805 року. Ще раніше були зруйновані укріплення на півдні Харкова поблизу Воскресенської церкви, так з'явився Ващенківський провулок, де донедавна ще можна було побачити залишки валів.

Із заходу Харкова укріплення почали формувати у 1730-ті роки німецькі інженери ландміліцького корпусу, найбільш міцного вигляду вони набули у 1760-ті роки, коли при редутах почали установлювати дерев'яні вежі. Руйнування цих укріплень відбува-

М.С. Самокиш.
Харківська фортеця
у XVII ст.

Укріплення Захарківської
слободи. 1804 р.

лося на початку XIX ст., у 1820-ті роки тут з'явилися Жандармська і Тюремна площі, Тюремна вулиця, Гончарівський бульвар та Різниківський провулок. Залишки цих укріплень ще можна зустріти в південно-західній частині на пустирях ближче до р. Лопань.

Андрій Парамонов

17

ТИЖДЕНЬ
WEEK

22

ПОНЕДІЛОК
MONDAY

23

ВІВТОРОК
TUESDAY

24

СЕРЕДА
WEDNESDAY

25

ЧЕТВЕР
THURSDAY

26

П'ЯТНИЦЯ
FRIDAY

27

СУБОТА
SATURDAY

28

НЕДІЛЯ
SUNDAY

КВІТЕНЬ '24

Пн	1	8	15	22	29
Вт	2	9	16	23	30
Ср	3	10	17	24	
Чт	4	11	18	25	
Пт	5	12	19	26	
Сб	6	13	20	27	
Нд	7	14	21	28	

Історичне місто-фортеця Харків

Успенський собор

Перший храм у цитаделі було побудовано служилими людьми у 1657 році при воєводі В. Селіфонтові майже по центру фортеці. Він був дерев'яний, з одним престолом Успіння Пресвятої Богородиці і мав невеликі розміри, звісно ж, розміщення у фортеці зробило його соборним храмом. Після пожежі 1666 року, коли згоріла дзвіниця, собор розширили, але вже тоді стало зрозумілим, що він маленький, тісний і застарілий.

У 1682 р. родина Донців-Захаржевських вирішила будувати новий кам'яний Успенський собор на 54 м північніше дерев'яного. Освятили новий п'ятикуполний собор у 1686 р. Старий дерев'яний храм розібрали і на його місці поставили каплицю. Тоді ж була побудована і масивна кам'яна Олександрівська дзвіниця собору 50 м заввишки. Дзвіниця мала оборонне значення, вона використовувалась і як дозорна вежа, і як пороховий склад, бо мала потужні підвали, підземні ходи з яких виходили до р. Лопань. У перших ярусах дзвіниці розміщувалась приказна палата, а пізніше канцелярія ландміліцького корпусу. У виступі третього ярусу розмістили годинник із двома циферблатами.

Під час пожежі 1730 р. собор постраждав, на ньому з'явилися трі-

Іконостас Успенського собору (не зберігся). Фото 1901 р

Успенський собор. Фото С. Таранушенка. 1912 р.

щини, і хоча його було відремонтовано, у 1770 р. собор розібрали і замість нього побудували новий кам'яний, який освятили у 1780 р. Саме він і прикрашає сьогодні Харків. Стара Олександрівська дзвіниця простояла довше, тільки у 1819 р. соборні парафіяни її розібрали, і замість неї була побудована нова за проектом архітек-

тора Євгена Васильєва, яка була повністю закінчена у 1844 р.

За всі часи існування в Успенському соборі проходили головні богослужіння нашого міста. Соборне свято слід вважати днем Харкова, оскільки точна дата заснування нашого міста сьогодні невідома.

Андрій Парамонов

18

ТИЖДЕНЬ
WEEK

29

ПОНЕДІЛОК
MONDAY

30

ВІВТОРОК
TUESDAY

1

СЕРЕДА
WEDNESDAY

2

ЧЕТВЕР
THURSDAY

3

П'ЯТНИЦЯ
FRIDAY

4

СУБОТА
SATURDAY

5

НЕДІЛЯ
SUNDAY

5 травня — Пасха
(Великдень)

ТРАВЕНЬ '24

Пн	6	13	20	27	
Вт	7	14	21	28	
Ср	1	8	15	22	29
Чт	2	9	16	23	30
Пт	3	10	17	24	31
Сб	4	11	18	25	
Нд	5	12	19	26	

Історичне місто-фортеця Харків

Перший комендант Харкова та начальник гарнізону генерал-майор М.І. Труфанов під час боїв за Харків у серпні 1943 року

Зенітний розрахунок біля головної пошти 23 серпня 1943 року

Визвольна колона. Лютий 1943 року

Битви за Харків

У ході німецько-радянської війни було чотири битви за Харків — у жовтні 1941 року, у травні 1942 року, у лютому-березні 1943 року, у серпні 1943 року. З 24 жовтня 1941 року для харків'ян почалася 21-місячна окупація міста. Місто не тільки вистояло, але і створило рух опору. Перша спроба звільнити Харків була здійснена у січні 1942 року, але обернулася травневою трагедією для Збройних Сил. Вулицями Харкова до концтаборів потяглися тисячні колони військовополонених. Сподівання жителів на визволення не справдилися. Друга спроба визволити Харків відбулася у лютому 1943 року. У ході Харківської наступальної операції «Зірка» місто вперше звільнили. Але вже в березні Харків був окупований військами СС. Остаточне звільнення Харкова відбулося у серпні 1943 року силами 69-ї армії Воронежського фронту, 57-ї армії Південно-Західного фронту і 7-ї гвардійської армії Степового фронту. 23 серпня, коли ще точилися бої на околицях міста, біля пам'ятника Т.Г. Шевченку відбувся імпровізований мітинг до дня визволення міста. Німці відступили з міста на південну околицю і в район аеропорту, при цьому кожен день обстрілюючи артилерією центр Харкова. Харків було звільнено 30 серпня. Бої за Харків були важкими, з величезними втратами. На знак пам'яті імена Героїв увічнінені в назвах проспектів та вулиць Харкова.

Оксана Желтобородова

19	ТИЖДЕНЬ WEEK
6	ПОНЕДІЛОК MONDAY
7	ВІВТОРОК TUESDAY
8	СЕРЕДА WEDNESDAY
9	ЧЕТВЕР THURSDAY
10	П'ЯТНИЦЯ FRIDAY
11	СУБОТА SATURDAY
12	НЕДІЛЯ SUNDAY

8 травня — День пам'яті та перемоги над нацизмом у Другій світовій війні 1939–1945 років

ТРАВЕНЬ '24

Пн	6	13	20	27	
Вт	7	14	21	28	
Ср	1	8	15	22	29
Чт	2	9	16	23	30
Пт	3	10	17	24	31
Сб	4	11	18	25	
Нд	5	12	19	26	

Харків у Другій світовій війні

18 травня — Міжнародний день музеїв

Історія музейної справи в нашому місті розпочалася майже два сторіччя тому. Зоологічний музей Харківського університету (1807), Університетський музей красних мистецтв та старожитностей (1835), міський художньо-промисловий музей (1886), етнографічний музей Харківського історико-філологічного товариства (1904), музей церковних старожитностей при церковно-археологічному товаристві Харківської єпархії (1904) сприяли збереженню пам'яток історії та культури, зацікавленості до минулого свого народу.

Ларуса Абраменко

Бібліотечний формуляр читача музею Гризодубових Андрія Пільщикова

та модель літака, якою цікавився хлопчик у 2007 р.

Український льотчик-винищувач Андрій Пільщиків, більше відомий за позивним «Джус» (1993–2023)

Степан Гризодубов з харківськими авіамоделістами. 1955 р.

Музей крилатих харків'ян

Яка роль сучасних музеїв — освітня, розважальна, патріотична? Багатою українським музеям доведеться дати відповідь на це запитання. Музею видатних харків'ян є кого згадувати, але й сьогодні називає імена нових справжніх харків'ян. У Меморіальному музеї-квартирі сім'ї Гризодубових, який є філією Музею видатних харків'ян ім. К. Шульженко, тепер буде стенд, присвячений Андрію Пільщикову (1993–2023) — льотчику, більше відомому за позивним «Джус», майору 40 БрТА Повітряних сил Збройних Сил України.

«Вам доводилось коли-небудь бачити, як ширяє в небі орел?... Справжній володар стихії, цар голубого повітряного океану!.. І я щасливий, що мені разом з іншими конструкторами перших вітчизняних літаків випало стояти біля коліски нашої авіації, споряджати в політ пташенят, які стали сьогодні орлами», — писав колись піонер харківської авіації Степан Гризодубов у статті «Біля коліски орлів». Любов до неба він передав не тільки своїй доньці — авіатрисі, світовій рекордсменці Валентині Гризодубовій, яка потім доклала рук, щоб зберегти пам'ять про батька в харківському музеї історії авіації. Музейні експозиції надихали підлітків, закоханих в авіацію. Серед них був і Андрій, чий формуляр читача зберігся в музеї.

«...Є музей сім'ї Гризодубових. Він туди бігав, як до себе додому...» — згадувала мати льотчика Лілія Авер'янова.

Орли, подібні «Джусу», не переведуться, а пам'ять про кожного видатного сина України буде жити, поки ми їх згадуємо.

Микола Шемет

20

ТИЖДЕНЬ
WEEK

13

ПОНЕДІЛОК
MONDAY

14

ВІВТОРОК
TUESDAY

15

СЕРЕДА
WEDNESDAY

16

ЧЕТВЕР
THURSDAY

17

П'ЯТНИЦЯ
FRIDAY

18

СУБОТА
SATURDAY

19

НЕДІЛЯ
SUNDAY

ТРАВЕНЬ '24

Пн	6	13	20	27	
Вт	7	14	21	28	
Ср	1	8	15	22	29
Чт	2	9	16	23	30
Пт	3	10	17	24	31
Сб	4	11	18	25	
Нд	5	12	19	26	

Харків — фортеця культури та мистецтва

Харків — образотворча фортеця України

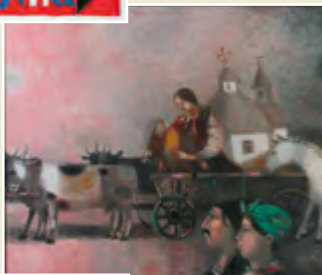
Образотворче мистецтво Харкова завжди стояло на сторожі українських культурних цінностей. Від славно відомого Г. Саблукова до знаного В. Гонтова і сучасної молоді. Відокремити образотворче мистецтво Харкова від художньої культури України неможливо. Найбільш вагомими для української образотворчості є ділянки харківського станкового живопису, потужної бойчуківської графіки, неоджотизму харківсько-української монументики, мистецької художньо-промислової освіти, мистецтвознавчої школи. Такі мистці, як М. Раєвська-Іванова, Д. Безперчий, С. Васильківський, М. Ткаченко, П. Левченко, М. Беркос, М. Самокиш, учні І. Рєпіна — М. Федорів, О. Любимов, С. Прохоров та інші, вкладалися в річчє своєї рідної пластичної школи міста, не кажучи вже про модерних В. та Ф. Кричевських, І. Падалку, В. Єрмілова, майстрів експериментальної сценографії — В. Меллера, О. Хвостенко-Хвостова, Г. Цапка, Б. Косарева, С. Йоффе — та інших мистців харківського авангарду. Цілісність національного мистецтва своєю творчістю довели В. Чаус, В. Ігуменцев, Н. Вергун, В. Ковтун, П. Маков, В. Ганоцький, Ю. Вінтаєв, П. Мось, Ж. Соловійова, І. Яхін, О. Рідний, корифеї школи С. Бєсєдіна, О. Хмельницького, Л. Чернова... Справжнього національного характеру набули живописець-монументаліст В. Гонтов та його учні, що увиразнили педагогічні надбання свого навчителя, — Р. Мінін, О. Омельченко, О. Сердюк, В. Носань, Т. Іванова. Зусилля майстрів минулого і тих, хто зміцнює творчу школу міста сьогодні, доводять, що Харків — справжня образотворча фортеця України, з її здатністю відстоювати національні цінності та обєригати культурний ландшафт нашої держави.

Олег Коваль

В. Єрмілов. Ескіз оформлення цигаркової коробки. 1922. З колекції Харківського художнього музею

В. Гонтов. Перші слобожани. 1993. З колекції Харківського художнього музею

В. Ігуменцев. Іхав козак за Дунай. З колекції Харківського художнього музею

21	ТИЖДЕНЬ WEEK
20	ПОНЕДІЛОК MONDAY
21	ВІВТОРОК TUESDAY
22	СЕРЕДА WEDNESDAY
23	ЧЕТВЕР THURSDAY
24	П'ЯТНИЦЯ FRIDAY
25	СУБОТА SATURDAY
26	НЕДІЛЯ SUNDAY

ТРАВЕНЬ '24

Пн	6	13	20	27	
Вт	7	14	21	28	
Ср	1	8	15	22	29
Чт	2	9	16	23	30
Пт	3	10	17	24	31
Сб	4	11	18	25	
Нд	5	12	19	26	

Харків — фортеця культури та мистецтва

1 червня — Міжнародний день захисту дітей

Класи безпеки

Сьогодні ставить перед освітянами все нові й нові виклики. У сучасних умовах головним завданням учасників освітнього процесу є збереження життя та здоров'я. З метою профілактики та попередження дитячого травматизму, розширення знань стосовно мінної, пожежної безпеки, домедичної допомоги у школах м. Харкова створюються класи безпеки.

Клас безпеки — це багатофункціональний простір, який дозволяє організовувати практичні заняття із школярами на уроках захисту України, основ здоров'я, біології, хімії. Представлені експонати дозволяють створювати комплексне уявлення про кожну із представлених у кабінеті безпеки зон: мінної безпеки, пожежної безпеки, ігрової зони, що включає як настільні ігри, так і онлайн-вправи, застосунки, медіатеки із архівом мультиплікаційних фільмів, навчальних відео, зону психологічного розвантаження тощо.

Перший у м. Харкові клас безпеки було відкрито на базі Харківської початкової школи №233, а 11.10.2023 року відбулося урочисте відкриття класу безпеки в Харківському лиціі №3. Кожен із класів безпеки містить велику кількість наочних експонатів, стендів, макетів, тек із матеріалами, медіатеку. Матеріали добираються не лише для здобувачів освіти різних вікових категорій, але й з урахуванням інтересів дітей з особливими освітніми потребами. Інформація представлена як українською, так і іноземними мовами (англійською, німецькою). Створення подібних просторів надає широкі можливості для проведення занять та виховних годин як в онлайн, так і офлайн режимах.

Владислав Кронгауз

Клас безпеки в Харківському лиціі №3

22

ТИЖДЕНЬ
WEEK

27

ПОНЕДІЛОК
MONDAY

28

ВІВТОРОК
TUESDAY

29

СЕРЕДА
WEDNESDAY

30

ЧЕТВЕР
THURSDAY

31

П'ЯТНИЦЯ
FRIDAY

1

СУБОТА
SATURDAY

2

НЕДІЛЯ
SUNDAY

ТРАВЕНЬ '24

Пн	6	13	20	27	
Вт	7	14	21	28	
Ср	1	8	15	22	29
Чт	2	9	16	23	30
Пт	3	10	17	24	31
Сб	4	11	18	25	
Нд	5	12	19	26	

Харків — фортеця освіти

6 червня — День журналіста

Народини кіно у Харкові

Поява кіно в Україні пов'язана з Харковом — саме тут відомий місцевий фотохудожник Альфред Федецький зняв перший у російській імперії кінофільм. Це було зафіксоване на кіноплівку традиційне перенесення ікони Озерянської Божої Матері з Курязького монастиря у міський Покровський 30 вересня (за старим стилем) 1896 року. Незабаром Федецький зняв другу картину — цього разу спеціально для зйомки козаки демонстрували прийоми джигівки. А 2 та 7 грудня (за старим стилем) того ж року майстер влаштував показ власних й не тільки кінокартин. Цікаво, що другий кіносеанс був благодійним. Сеанс відбувся майже рік у рік із першим публічним кіносеансом у Парижі. Фотомайстер зняв ще декілька фільмів, у тому числі тих, які можна назвати предтечами ігрових, але вже наступного року припинив зайняття кінематографом через економічні причини.

З 1906 року в Харкові розпочинає діяльність, як сказали б сучасною мовою, кінопродюсер та власник декількох кінотеатрів Дмитро Харитонов. Він фінансував і першу художню картину, або, як казали на зорі кінематографу, «кінодекламацію» українською мовою. Це була екранізація повісті М.В. Гоголя «Ніч перед Різдом», комедія-водевіль в одній дії «Як вони женихались, або «Три кохання в мішках», сталося це у 1909 році. Можна сказати, цей фільм був бенефісом однієї людини — українського актора Олексія Олексієнка. Він написав сценарій, виступив режисером та зіграв усі чотири ролі. Олексієнко екранізував ще декілька творів української драматургії. Незважаючи на їхню занадто театральну манеру, глядачам, як відмічає харківський історик

Кінотеатр «Боммер» (первинно «Брати Боммер») — перший у Харкові та російській імперії стаціонарний кінотеатр, відкритий у спеціально збудований для цього будівлі, найстаріший діючий кінотеатр у Східній Європі. Фото В. Горбоносова, 2023

кіно Володимир Миславський, ці фільми подобалися. Зйомками таких же «розмовляючих картин» у Харкові займалися актор і режисер Олександр Остроухов-Арбо з фірми Харитонова та колишній керівник місцевого кінотеатру «Аполло» Яким Каратуманов.

У революційному 1917-му кіножиття у місті зупиняється. Відроджується воно у 1919-му при більшовиках. У Харкові створюються кінокурси при театральному відділі харківського Пролеткульту та кіносекція при Харківському військово-окружному агітпросвітницькому училищі. Ще через три роки радянська влада з метою централізації кіновиробництва створює у Харкові ВУФКУ — Всеукраїнське фотокіноуправління. Ця організація виконувала адміністративні функції: організовувала кінопроцес, установлювала плани кіновиробництва та фінансові й затверджувала всі без винятку сценарії. Зйомки ж проходили на кіностудях у Києві, Одесі та Ялті. З Харкова мистецьке кіножиття пішло.

Філіпп Дикань

23

ТИЖДЕНЬ
WEEK

3

ПОНЕДІЛОК
MONDAY

4

ВІВТОРОК
TUESDAY

5

СЕРЕДА
WEDNESDAY

6

ЧЕТВЕР
THURSDAY

7

П'ЯТНИЦЯ
FRIDAY

8

СУБОТА
SATURDAY

9

НЕДІЛЯ
SUNDAY

ЧЕРВЕНЬ '24

Пн	3	10	17	24	
Вт	4	11	18	25	
Ср	5	12	19	26	
Чт	6	13	20	27	
Пт	7	14	21	28	
Сб	1	8	15	22	29
Нд	2	9	16	23	30

Харків — фортеця культури та мистецтва

Панно на фасаді ККЗ «Україна».
Фото В. Горбоносова, 2023

Зала ККЗ
«Україна»
до 24.02.2022

Кіноконцертний зал «Україна»
у Харкові.
Фото В. Горбоносова, 2023

ККЗ «Україна»

Кіноконцертний зал «Україна» у Харкові — один із відомих символів міста, пам'ятка архітектури модернізму. Розташований в саду імені Шевченка. Побудований у 1960–1963 рр. на місці літнього музичного театру. Автори проєкту — В. Васильєв, Ю. Плаксієв, В. Реусов, інженер Л. Фрідган.

Оригінальна сідлоподібна конструкція дозволила без жодної опори перекрити площу 2200 кв. м. Підвісна конструкція у формі гіперболічного параболоїда була виконана з армоцементу товщиною 30 мм. Таке конструктивне рішення дозволило авторам створити унікальну архітектуру не тільки фасадів будівлі, але й інтер'єрів глядацької зали з чудовою акустикою.

Цікаві факти: за період експлуатації ККЗ «Україна» відвідали близько 10 мільйонів глядачів, на його сцені виступали найвідоміші ансамблі світу, а любители

широкоформатного кіно прямували сюди подивитися шедеври кіномистецтва.

У 2021 році у зв'язку з масштабною реконструкцією саду ім. Шевченка назріла необхідність капітального ремонту ККЗ «Україна». Але до цього часу будівля набула статусу пам'ятки архітектури, й було прийняте рішення про її реставрацію з пристосуванням до сучасних умов експлуатації.

Ще цікавий факт: проєкт реставрації виконав КП «Архітектурно-проєктний центр», головний архітектор проєкту — Ю. Потікук, головний інженер — О. Головачова, науковий керівник реставрації — В. Лопатько, консультант-архітектор — Ю. Плаксієв, реставрація панно — С. Ястребов, Е. Шваранович, директор ККЗ «Україна» — А. Леонова, генеральний підрядник — КП «Харківське ремонтно-будівельне підприємство».

Володимир Лопатько

На згадку про цікавинки Харкова

24

ТИЖДЕНЬ
WEEK

10

ПОНЕДІЛОК
MONDAY

11

ВІВТОРОК
TUESDAY

12

СЕРЕДА
WEDNESDAY

13

ЧЕТВЕР
THURSDAY

14

П'ЯТНИЦЯ
FRIDAY

15

СУБОТА
SATURDAY

16

НЕДІЛЯ
SUNDAY

ЧЕРВЕНЬ '24

Пн	3	10	17	24	
Вт	4	11	18	25	
Ср	5	12	19	26	
Чт	6	13	20	27	
Пт	7	14	21	28	
Сб	1	8	15	22	29
Нд	2	9	16	23	30

В окупованому місті. 1943 р.

Автоматники у вуличних боях за Харків 23 серпня 1943 р.

Життя в окупації. Лютий 1943 р.

Напад нацистської Німеччини на Україну

22 червня 1941 року харків'янам про напад агресора сповістили опівдні через гучномовці на вулицях міста. Український письменник О. Гончар про цей день писав: «Сумська клекотала. Натопв зібрався біля репродуктора. Люди чекають новин. Місто вже не схоже було на вчорашнє. У вікнах квартир чийсь руки обклеюють шибки смужками паперу навхрест, а на подвір'ях люди риють схованки від бомб». Кількома годинами раніше інформацію про напад нацистської Німеччини отримало командування Харківського військового округу. Було введено воєнний стан, а 23 червня розпочато мобілізацію військовозобов'язаних 1905–1918 років народження з прикордонних округів. На призовні пункти з'явилися тисячі людей з різних підприємств і установ. У 1941 році до лав Збройних Сил було мобілізовано 154 тисячі харків'ян. Харків одразу почав змінюватися. Вулиці були перериті траншеями, на околицях та у центрі з'явилися протитанкові «іжаки», у дворах будувалися бомбосховища, пересувні шпитали. Уночі містяни суворо дотримувалися світломаскування. Уже наприкінці першого тижня війни люди відчували її вогняні подих. У ніч на 27 червня над містом залунали гудки заводів, сповіщаючи про наближення ворожої авіації. Були перші «прильоти» по залізничних станціях та житлових кварталах.

Оксана Желтобородова

25

ТИЖДЕНЬ
WEEK

17

ПОНЕДІЛОК
MONDAY

18

ВІВТОРОК
TUESDAY

19

СЕРЕДА
WEDNESDAY

20

ЧЕТВЕР
THURSDAY

21

П'ЯТНИЦЯ
FRIDAY

22

СУБОТА
SATURDAY

23

НЕДІЛЯ
SUNDAY

23 червня — Трійця

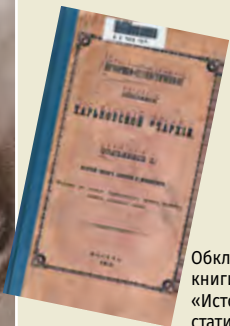
ЧЕРВЕНЬ '24

Пн	3	10	17	24	
Вт	4	11	18	25	
Ср	5	12	19	26	
Чт	6	13	20	27	
Пт	7	14	21	28	
Сб	1	8	15	22	29
Нд	2	9	16	23	30

Харків у Другій світовій війні

Філарет (Д. Гумілевський)

Обкладинка книги Філарета «Историко-статистическое описание Харьковской епархии», 1852

В.П. Бузескул

Д.І. Багалій

Харківська школа істориків (до 1917 р.)

Початок історичної науки в Харкові має своїм витком історико-філологічний факультет Харківського університету (заснований 1805 р.). Серед перших університетських істориків варто згадати А.А. Дегурова, Г.П. Успенського, О.П. Рославського-Петровського, М.М. Луніна, М.М. Петрова. Ці професори читали курс всесвітньої історії і написали ґрунтовні праці з зарубіжної історії. Наприклад, Лунін у своїх статтях проаналізував історію промисловості в Китаї, Індії, Персії. Проф. В.П. Бузескул уславився своїми розвідками про афінську демократію. А Марін Дрінов заснував в університеті історичну болгаристику.

Утім, якщо пересічного харків'янина спитати, кого він знає з місцевих істориків, він назве одне ім'я — Дмитро Багалій (1857–1932). На його честь названа вулиця, установлена меморіальна дошка на будинку, де він жив, пам'ятник йому стоїть біля Північного корпусу ХНУ ім. В.Н. Каразіна, і в руках у вченого — книга «История города Харькова за 250 лет его существования». Справді, науковець заслужив особливу пошану, адже ніхто більше за нього не зробив для пізнання історії Слобожанщини. У той же час чималий внесок в історичне вивчення краю зробили деякі люди, які не мали історичної освіти. Достатньо згадати, наприклад, архієпископа Філарета (Дмитра Гумілевського, 1805–1859), автора фундаментального «Историко-статистического описания Харьковской епархии».

Михайло Красиков

26	ТИЖДЕНЬ WEEK
24	ПОНЕДІЛОК MONDAY
25	ВІТТОРОК TUESDAY
26	СЕРЕДА WEDNESDAY
27	ЧЕТВЕР THURSDAY
28	П'ЯТНИЦЯ FRIDAY
29	СУБОТА SATURDAY
30	НЕДІЛЯ SUNDAY

28 червня — День Конституції України

ЧЕРВЕНЬ '24

Пн	3	10	17	24	
Вт	4	11	18	25	
Ср	5	12	19	26	
Чт	6	13	20	27	
Пт	7	14	21	28	
Сб	1	8	15	22	29
Нд	2	9	16	23	30

Харків — фортеця науки

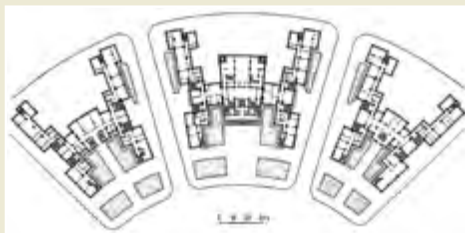

1 липня — День архітектора України

Держпром. Фото часів Другої світової війни

Харків. План будівлі Держпрому. Архітектори С. Серафимов, М. Фельгер, С. Кравець, 1925–1928 гг.

Держпром, 2016. Фото В. Горбоносова

На згадку про цікавинки Харкова

Держпром

Харків — столиця радянського конструктивізму. Одним із його зразків став Будинок державної промисловості — Держпром.

У 1925 році Вищою Радою народного господарства України був оголошений Всеююзний конкурс на розробку проєкту. Переможцем конкурсу став проєкт під назвою «Незваний гість» лєнінградських архітекторів С. Серафимова, С. Кравця та М. Фельгера. Керівником будівництва став відомий харківський інженер-будівельник П. Роттерт, який об'єднав навколо себе молодих архітекторів та конструкторів. У найкоротші терміни вони розробили та впровадили технологію індустріального залізобетону. Перший радянський хмарочос був побудований неймовірно швидко — вже за три роки (1925–1928 рр.). Будинок державної промисловості був зданий в експлуатацію. У новій сучасній будівлі, що займала площу декількох кварталів міста, розмістилась Рада Народних комісарів України. З 1934 року з моменту переїзду столиці України до Києва будівля використовується як обласний адміністративний центр управління.

У період німецької окупації Харкова будівля Держпрому вціліла завдяки монолітним залізобетонним конструкціям. У 1947 році вона була повністю відновлена.

Будівля Держпрому входить до ансамблю майдану Свободи, одного з найбільших майданів Європи, є пам'яткою архітектури національного значення, номінується до Списків Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО, є найвідомішим символом Харкова та його туристичним магнітом.

Володимир Лопатько

27	ТИЖЕНЬ WEEK
1	ПОНЕДІЛОК MONDAY
2	ВІВТОРОК TUESDAY
3	СЕРЕДА WEDNESDAY
4	ЧЕТВЕР THURSDAY
5	П'ЯТНИЦЯ FRIDAY
6	СУБОТА SATURDAY
7	НЕДІЛЯ SUNDAY

ЛИПЕНЬ '24

Пн	1	8	15	22	29
Вт	2	9	16	23	30
Ср	3	10	17	24	31
Чт	4	11	18	25	
Пт	5	12	19	26	
Сб	6	13	20	27	
Нд	7	14	21	28	

**ХАРКІВСЬКИЙ
ІСТОРИЧНИЙ
МУЗЕЙ**

ІМЕНІ М.Ф. СУМЦОВА

Будівля історичного музею імені М.Ф. Сумцова. З 1990-х років історичний музей розташований у будівлі колишнього ломбарду (вул. Університетська, 5), зведений у 1908 році за проектом архітектора Б. Корнієнка

Фасад Історичного музею з боку площі Конституції після реконструкції за проектом групи архітекторів на чолі з С. Чечельницьким. 2012 р.

Поповнення рядів партнерів проєкту «Великі земляки»

Харківський історичний музей імені М.Ф. Сумцова — один із найбільших музеїв України. Свою історію він веде від Музею Слобідської України імені Г.С. Сковороди, заснованого 21 січня 1920 року піклуванням видатного вченого і громадського діяча — академіка Миколи Федоровича Сумцова. Заклад має унікальне зібрання, яке нараховує понад 334 тисячі пам'яток культури державного і світового значення. Саме тут зберігаються унікальні гетьманські та козацькі реліквії, предмети українського бароко, кліше «50 карбованців» 1918 року Української Народної Республіки, роботи українських художників С.І. Васильківського, І.Ю. Рєпіна, М.С. Самокиша, археологічні та нумізматичні колекції. За роки незалежності музей став науково-методичним центром музейної роботи. Завдяки професійній роботі музейників з'явилися Національний меморіальний комплекс «Висота маршала І.С. Конєва», Музей історії Харківського обласного відділення НБУ, Музей історії місцевого самоврядування Харківщини, Музей пам'яті жертв Голодомору в Харківській області. Музей є учасником та співорганізатором багатьох проєктів у сфері культури. У 2020 році Харківський історичний музей імені М.Ф. Сумцова відсвяткував своє 100-річчя.

Оксана Желтобородова

28

ТИЖЕНЬ
WEEK

8

ПОНЕДІЛОК
MONDAY

9

ВІВТОРОК
TUESDAY

10

СЕРЕДА
WEDNESDAY

11

ЧЕТВЕР
THURSDAY

12

П'ЯТИЦЯ
FRIDAY

13

СУБОТА
SATURDAY

14

НЕДІЛЯ
SUNDAY

ЛИПЕНЬ '24

Пн	1	8	15	22	29
Вт	2	9	16	23	30
Ср	3	10	17	24	31
Чт	4	11	18	25	
Пт	5	12	19	26	
Сб	6	13	20	27	
Нд	7	14	21	28	

Харків — фортеця культури та мистецтва

Відкриття виставки про Г.Ф. Квітку у Києві. Листопад 2023

Передання документальної частини виставки «Великі земляки: Григорій Сковорода» Національному літературно-меморіальному музею Г.С. Сковороди. Липень 2023. Фото Ігоря Лаптева

Відкриття документально-художньої виставки «Великі земляки: Григорій Квітка-Основ'яненко» у Харкові. Серпень 2023. Фото Леоніда Рубаненка

Громадську організацію клубного типу всіх можливих художників «Гостинна на Дворянській» офіційно легалізовано 19 липня 2004 року.

Її засновниками стали: митці візуальних жанрів — живописці, графіки, скульптори, архітектори, дизайнери. Фотохудожники; митці слова — письменники, поети, мистецтвознавці, журналісти; митці звуку та жесту — музиканти, танцюристи, актори, режисери; а також музейники, колекціонери, галеристи та інші зберігачі й розповсюджувачі мистецтва. Усього 21 творча людина, шестеро з них уже пішли у засвіти.

Право на вступ до лав Гостинної отримують зацікавлені особи, які здійснили три безкорисні та добрі справи, допомагаючи реалізувати головну мету, яку поставили перед собою члени клубу, — сприяти розвитку культури та мистецтва у суспільстві. Зараз нас 55.

Двадцять років системної роботи дали результати. Сьогодні проекти «Гостинної на Дворянській» стали популярними в Україні і навіть презентуються у зарубіжжі.

Одним із них є проєкт «Великі земляки». Історія наших великих земляків схожа на нескінченний серіал про історичних особистостей, якими потрібно не тільки пишатися, а й знати подробиці їхнього життя, діянь та здобутків. Сподіваємося, що проєкт «Великі земляки» матиме своє продовження, оскільки Слобожанщина багата на знаменитих людей та їхні великі справи.

У нашому героїчному сьогодні з'являються нові герої нескореного українського Харкова — міста-фортеці, про яких хочеться писати та розповідати всьому світу!

Людмила Рубаненко

29

ТИЖДЕНЬ
WEEK

15

ПОНЕДІЛОК
MONDAY

16

ВІВТОРОК
TUESDAY

17

СЕРЕДА
WEDNESDAY

18

ЧЕТВЕР
THURSDAY

19

П'ЯТНИЦЯ
FRIDAY

20

СУБОТА
SATURDAY

21

НЕДІЛЯ
SUNDAY

15 липня —
День Української
Державності

ЛИПЕНЬ '24

Пн	1	8	15	22	29
Вт	2	9	16	23	30
Ср	3	10	17	24	31
Чт	4	11	18	25	
Пт	5	12	19	26	
Сб	6	13	20	27	
Нд	7	14	21	28	

27 липня — День медичного працівника

Система охорони здоров'я у Харкові

XIX–XX сторіччя характеризувались перетворенням Харкова на значний центр медичної науки та системи закладів охорони здоров'я населення. Саме в цей період виникли та набули значного розвитку низка науково-медичних шкіл в галузі хірургії, офтальмології, акушерства і гінекології та педіатрії, ортопедії, судово-медичної експертизи, психіатрії. Паралельно сформувалась розгалужена мережа лікувально-профілактичних закладів.

На 2021 р. у м. Харків діяли 63 комунальні заклади охорони здоров'я та 6 закладів обласного підпорядкування, які охоплювали своїми послугами не тільки харків'ян, а також населення частини приміських населених пунктів та надавали містянам практично повний перелік видів медичної допомоги. Окрім зазначених комунальних закладів, у місті працювали 9 науково-дослідних медичних інститутів з консультативними поліклініками при них, а також приватні медичні заклади.

Широкомасштабна агресія з боку російської федерації завдала

значної шкоди системі охорони здоров'я Харкова. У результаті ракетних обстрілів та авіанальотів із 63 медичних закладів 40 отримали пошкодження різних ступенів — від незначних до руйнації. Деякі з них були розбиті вщент, зокрема поліклініка №10 на Північній Салтівці в результаті трьох влучань, Міський перинатальний центр у Салтівському медичному комплексі, який пережив 6 «прильотів». З 14 тисяч медичних працівників у лікарняних закладах залишилося 9,5 тис. Поїхали лікарі, хірурги, терапевти, анестезіологи, стоматологи, а також значна кількість середнього медичного персоналу, що в основному працював у стаціонарних відділеннях. Ті працівники, які залишилися, взяли на себе основний тягар щодо забезпечення функціонування всіх медич-

В. Ковтун. Складна операція, п., о. 2023

них закладів міста. Так, у 2022 році було прийнято більше 2500 пологів. У в порівнянні з мирним часом: у період карантину через COVID народжувалося до 8 тисяч дітей на рік, а у попередні роки — до 10 тисяч. За неповний 2023 рік народилися 2306 дітей.

*Світлана Горбунова-Рубан,
Олександр Ткаченко*

Харківська обласна клінічна травматологічна лікарня опинилася в одній із найбільш обстрілюваних частин Харкова, але ні на мить не припиняла роботи. Найчастіше до них направлялися пацієнти з мінно-вибуховими травмами. Медики цілодобово перебували в лікарні понад 80 днів

30	ТИЖДЕНЬ WEEK
22	ПОНЕДІЛОК MONDAY
23	ВІВТОРОК TUESDAY
24	СЕРЕДА WEDNESDAY
25	ЧЕТВЕР THURSDAY
26	П'ЯТНИЦЯ FRIDAY
27	СУБОТА SATURDAY
28	НЕДІЛЯ SUNDAY

ЛИПЕНЬ '24					
Пн	1	8	15	22	29
Вт	2	9	16	23	30
Ср	3	10	17	24	31
Чт	4	11	18	25	
Пт	5	12	19	26	
Сб	6	13	20	27	
Нд	7	14	21	28	

Місто-фортеця Харків у російсько-українській війні

Фірмовий бланк заводу Карла Трепке

Рекламний плакат заводу Гельферіх-Саде

Магазин фабрики «Жорж Борман»

Німецькі підприємці

Усім чудовий Харків минулих століть — своїм університетом та іншими навчальними закладами, яскравими ярмарками з мільйонними публічними, багатими купцями, геніальними вченими. Пришов час — і він став одним з величних промислових центрів півдня імперії, або сучасного сходу України. Як це не дивно, але більшість потужних підприємств заснували в нашому місті вихідці з Німеччини.

Машинобудівні та ливарні заводи Карла Трепке, Андрія Пільстрема, Миколи фон Дітмара, Альберта Бельке виробляли безліч двигунів, машин, агрегатів, механізмів для розвитку інших промислових підприємств. Заводи сільськогосподарських машин та агрегатів Ернеста Мельгозе та Максиміліана Гельферіха забезпечували декілька губерній передовою технікою власної розробки і конструкції. Барон Едуард Бергенгейм забезпечив тисячі будинків кахлями, підлоговою та тротуарною плиткою, вогнетривкою цеглою і трубами. Адольф Дредер та Адольф Дарре задали неймовірну якість у виробництві книг і найвищий рівень книжкової торгівлі. Григорій Борман підкорив всю колишню імперію своїми смаколикками, на декілька десятиліть визначивши зразок якості шоколаду, цукерок, печива.

Десятки менших німецьких підприємців створили не такі потужні заводи і фабрики, як названі вище, але вони були зразком якості у своїх сферах, виробляючи борошно, цукор, спирт, посуд, сірники, фармацевтичні товари, цеглу, кераміку, системи пожежної безпеки, будівельні інструменти...

Німці зробили Харків гігантом промисловості, а ще в нашому місті працювало багато інших представників цієї нації — учені, медики, архітектори, музиканти, художники, педагогі. Саме тому настав час віддячити третій за значимістю нації Харкова і повернути історичне ім'я вулиці Пушкінський, зробивши її Німецькою, тепер назавжди знову.

Андрій Парамонов

31	ТИЖЕНЬ WEEK
29	ПОНЕДІЛОК MONDAY
30	ВІВТОРОК TUESDAY
31	СЕРЕДА WEDNESDAY
1	ЧЕТВЕР THURSDAY
2	П'ЯТНИЦЯ FRIDAY
3	СУБОТА SATURDAY
4	НЕДІЛЯ SUNDAY

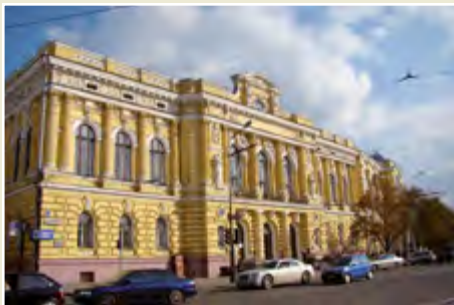
СЕРПЕНЬ '24

Пн	5	12	19	26	
Вт	6	13	20	27	
Ср	7	14	21	28	
Чт	1	8	15	22	29
Пт	2	9	16	23	30
Сб	3	10	17	24	31
Нд	4	11	18	25	

Харків — центр розвитку підприємництва

Олексій Кирилович
Алчевський.
Фото А. Федецького

Навчальний корпус автотранспортного технікуму
(пл. Конституції, 28) — Колишній Земельний банк, 1896.
Арх. О.М. Бекетов
Рек. 1948–1953 рр. арх. Г.В. Сіхарулідзе, О.Ю. Лейбфрейд.
Фото Леоніда Рубаненка, 2007

Талановитий підприємець минулого

Олексій Кирилович Алчевський (1835–1901) — відомий підприємець, мільйонер, власник Торгового та Земельного банків, головний акціонер Донецько-Юр'ївського металургійного та Олексіївського гірничопромислового товариств, голова Харківського біржового комітету, купець першої гільдії, комерції радник, відомий меценат.

Наприкінці XIX століття О.К. Алчевський був найавторитетнішою людиною в банківському середовищі. Серед його заслуг — створення першого в царській імперії іпотечного банку та першої фінансово-промислової групи, яка здійснювала інвестування у гірничо-металургійну промисловість Донбасу.

Справжній розмах талановитого організатора та підприємця О.К. Алчевський продемонстрував у металургійній промисловості, де з його ініціативи будується великий металургійний завод Донецько-Юр'ївського металургійного товариства біля станції Юр'ївка (нині м. Алчевськ).

О.К. Алчевський також займався розвідкою та розробкою кам'яного вугілля та залізної руди. З цією метою він організував акціонерне Олексіївське та Південне гірничопромислове товариства.

Риси його підприємницького характеру та життєве кредо нагадували європейського бізнесмена, який у пошуках вигоди прагнув приносити користь суспільству. Спадщина сім'ї Алчевських — це заводи та фабрики, літературні та музичні твори, пам'ятки архітектури та наукові праці. На честь родини у Харкові названо вулицю Алчевських, О.К. Алчевському встановлено пам'ятники у м. Харкові та м. Алчевську.

Не зупиняється на досягнутому, а нарощувати потенціал та освоювати нові напрямки діяльності — таким було життєве кредо О.К. Алчевського, якому необхідно слідувати підприємцям і нашого часу.

Людмила Рубаненко

32

ТИЖДЕНЬ
WEEK

5

ПОНЕДІЛОК
MONDAY

6

ВІВТОРОК
TUESDAY

7

СЕРЕДА
WEDNESDAY

8

ЧЕТВЕР
THURSDAY

9

П'ЯТИЦЯ
FRIDAY

10

СУБОТА
SATURDAY

11

НЕДІЛЯ
SUNDAY

СЕРПЕНЬ '24

Пн	5	12	19	26	
Вт	6	13	20	27	
Ср	7	14	21	28	
Чт	1	8	15	22	29
Пт	2	9	16	23	30
Сб	3	10	17	24	31
Нд	4	11	18	25	

Харків — центр розвитку підприємництва

12 серпня — Міжнародний день молоді

Збірна команда Салтівського району «Салтівський квінтет» на міському етапі Всеукраїнського турніру юних істориків (метрошкола ст. м. «Перемога»)

Одним із ключових здобутків покращення умов для організації освітнього процесу стала метрошкола. Над її створенням працювали багато фахівців: від інженерів до спеціалістів з аерації, вчителі, психологи, соціальні педагоги. Харківська метрошкола стала своєрідним виходом зі складної ситуації у прифронтовому Харкові

Розвиток інтелектуальної еліти є пріоритетним напрямом навіть попри жахи війни. Із метою виявлення обдарованої молоді в Харкові традиційно відбуваються предметні олімпіади, турніри, конкурси, переважна більшість із яких відбувається в дистанційному режимі. Результативність участі харківських школярів вражає: наші школярі є багаторазовими переможцями Всеукраїнських етапів конкурсів-захисту Малої академії наук, олімпіад із навчальних предметів, турнірів.

Організація подібних заходів — це гарна нагода для співпраці освітян, науковців, професорсько-викладацьких, педагогічних колективів у вихованні підростаючого покоління. Членами журі традиційно виступають найкращі викладачі ВНЗ м. Харкова, учителі, науковці.

Із відкриттям класів харківської метрошколи вдалося оптимізувати процес організації подібних заходів: діти вперше за півтора роки війни мали нагоду зустрітись у безпечному приміщенні, облаштованому із урахуванням відповідних потреб, аби відчутти смак азарту та перемоги. Так, у 2022/2023 навчальному році вже відбулися Всеукраїнські турніри юних фізиків, істориків, математиків, хіміків, де команди школярів гідно посіли призові місця та підтвердили, що Харків — це місто освіти, науки.

Сьогодні на станціях харківської підземки забезпечено освітній процес у 65 класах, де навчаються понад 2 тис. дітей. Школярі мають змогу відвідувати уроки очно 2–3 дні на тиждень. Навчання відбувається у дві зміни: три уроки першої зміни, і три уроки другої зміни. Дітей збирають в опорних школах і централізовано забезпечують підвезення до класів у метрополітені.

Владислав Кронгауз

33

ТИЖДЕНЬ
WEEK

12

ПОНЕДІЛОК
MONDAY

13

ВІВТОРОК
TUESDAY

14

СЕРЕДА
WEDNESDAY

15

ЧЕТВЕР
THURSDAY

16

П'ЯТИЦЯ
FRIDAY

17

СУБОТА
SATURDAY

18

НЕДІЛЯ
SUNDAY

СЕРПЕНЬ '24

Пн	5	12	19	26	
Вт	6	13	20	27	
Ср	7	14	21	28	
Чт	1	8	15	22	29
Пт	2	9	16	23	30
Сб	3	10	17	24	31
Нд	4	11	18	25	

Харків — фортеця освіти

370 років Харкову святкуємо 23 серпня — у День Державного Прапора України

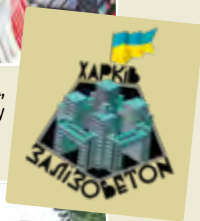

Патрік на захисті Харківської ОДА, 2014 рік. Фото з особистого архіву художника

Папа Карло & Друзі виконують авторську пісню «Харків — залізобетон» (Василь Рябко — з гітарою). Листопад 2022 р.

Логотип «Харків — залізобетон» став мистецькою зброєю. Коли ж готувалася до друку ця книжка-календар Патрік вже у лавах ЗСУ, а Василь — у лавах НГУ захищали своїх земляків зі зброєю в руках.

Харків — залізобетон

За незламність перед російськими окупантами Харків, що з перших днів повномасштабного вторгнення РФ перебував і перебуває під постійними ракетними та артилерійськими обстрілами, називають залізобетонним. Логотип «Харків — залізобетон», який став фірмовим мерчем, створив корінний харків'янин-харківець, художник Патрік (Ілля Костін-Кассанеллі).

«Ідея почалася саме з базового зображення. П'ятикутник це не просто фігура. У сучасній мілітарній геральдиці (якщо ми кажемо про сучасну, то це ХХ–ХХІ сторіччя) це символ фортеці. Ось так і Харків є для мене фортецею. Він був таким для мене з 2014 року. Архітектон зібраний з елементів Держпрому. Тільки я його замкнув на чотири кути. Такий собі форт, замок. Це символістика», — пояснює митець.

«У Харкова не так багато символів, які всі містяни однозначно можуть назвати своїми. Держпром — один з небагатьох тих символів. Він монументальний, але при тому не імперський. Він стоїть непохитно на своєму місці вже другу для нього війну. Як на мене, найіпішого символу для концепту міста як фортеці просто немає», — упевнений Патрік. «Колористика «Залізобетону» базується на сірій гамі. Від теплого на фоні, до насиченого на архітектоні. Сірий як колір нашої стійкості. Я б сказав, що навіть дещо беземоційної стійкості. Стоїмо й будемо стояти».

Спільно з Василем Рябком, лідером музичного гурту «Папа Карло», вони зареєстрували товарний знак «Харків — залізобетон» та одноіменну волонтерську групу, що допомагає армії шляхом реалізації продукції з цим лого.

За матеріалами публікації Софії Цветкової «Місто-фортеця: як народився логотип «Харків — залізобетон» від 23.08.2022 для MediaPort

34

ТИЖДЕНЬ
WEEK

19

ПОНЕДІЛОК
MONDAY

20

ВІВТОРОК
TUESDAY

21

СЕРЕДА
WEDNESDAY

22

ЧЕТВЕР
THURSDAY

23

П'ЯТНИЦЯ
FRIDAY

24

СУБОТА
SATURDAY

25

НЕДІЛЯ
SUNDAY

24 серпня — День
Незалежності України

СЕРПЕНЬ '24

Пн	5	12	19	26	
Вт	6	13	20	27	
Ср	7	14	21	28	
Чт	1	8	15	22	29
Пт	2	9	16	23	30
Сб	3	10	17	24	31
Нд	4	11	18	25	

Місто-фортеця Харків у російсько-українській війні

1 вересня — День знань

Будівля Вознесенської гімназії

Інститут шляхетних панянок

Перша жіноча Маріїнська гімназія

Розвиток жіночої середньої освіти в Харкові до 1917 року

Початок жіночої середньої освіти в Харкові пов'язаний із діяльністю Г.Ф. Квітки (ще не письменника і не Основ'яненка). Саме завдяки його клопотам 1812 р. у місті був відкритий Інститут шляхетних панянок, метою якого було дати освіту та необхідні практичні навички дівчатам із бідних дворянських родин, аби потім вони могли працювати гувернантками чи заробляти на життя рукоділлям. Інститут проіснував у Харкові до приходу більшовиків.

У 1820 р. створено приватну школу для дворянських і купецьких дочок. Трохи пізніше відкрилися у Харкові жіночі приватні пансіони. В одному з них навчалася Маша Вілінська, відома світу як Марко Вовчок (будинку зберігся, однак візуально не меморізований).

У 1854 р. відкрилося Харківське єпархіальне жіноче училище для сиріт та дочок осіб духовного звання. Побудовано воно було, до речі, на території 1-го міського цвинтаря.

1860 р. було засновано Маріїнську гімназію, для якої потім було споруджено прекрасний будинок на вул. Римарській (тут зараз гімназія №6).

Високим рівнем підготовки вирізнялися наприкінці XIX — на початку XX ст. жіночі гімназії Д.Д. Оболенської (будинку на вул. Пушкінській не зберігся), К.М. Драшківської (тут навчалася К. Шульженко, будинок на вул. Сумській зберігся), сестер Покровських (тут зараз театральний факультет ХНУМ ім. І. Котляревського), 2-га Олександрівська (будівля не збереглася) та Вознесенська (будинку існує) гімназії.

У 1862–1919 рр., до закриття більшовиками, працювала недільна школа Х.Д. Алчевської, де початкову освіту отримали сотні дівчат і жінок Харкова. Тут зараз виставкова зала ХХМ.

Михайло Красиков

Харків — фортеця освіти

35	ТИЖДЕНЬ WEEK
26	ПОНЕДІЛОК MONDAY
27	ВІВТОРОК TUESDAY
28	СЕРЕДА WEDNESDAY
29	ЧЕТВЕР THURSDAY
30	П'ЯТНИЦЯ FRIDAY
31	СУБОТА SATURDAY
1	НЕДІЛЯ SUNDAY

СЕРПЕНЬ '24

Пн	5	12	19	26	
Вт	6	13	20	27	
Ср	7	14	21	28	
Чт	1	8	15	22	29
Пт	2	9	16	23	30
Сб	3	10	17	24	31
Нд	4	11	18	25	

Місцеве самоврядування у Харкові під час Першої світової війни

У червні-липні 1914 р. Європа впритул наблизилася до точки неповоротності. Німеччина оголосила війну Росії. Протягом кількох наступних днів Франція, Велика Британія та інші держави були втягнуті в конфлікт. Розпочалась війна, що докорінно змінила світ.

Харків перебував далеко від зони бойових дій, але їх вплив відчувався буквально в усіх сферах життя. У цей складний час на посаду міського голови був обраний історик Д.І. Багалій. Він очолював харківське міське самоврядування впродовж двох з половиною років, починаючи з лютого 1914 р. Тривале перебування у Харківській міській думі на посаді гласного і активна робота у різноманітних її комісіях сприяли знайомству представників міського самоврядування і всіх харків'ян з Д.І. Багалієм як із працюютою й сумлінною людиною, знавцем міських справ. Водночас Багалій зарекомендував себе як поміркований політик, зорієнтований на ліберально-демократичні ідеали, прихильник еволюційного курсу реформ і компромісів.

Надскладною виявилася фінансова ситуація, у якій опинилося місто. Під час війни міському самоврядуванню доводилося виділяти значні кошти на неприбутковій йому сфері витрат. У цій ситуації Д.І. Багалій зміг проявити неабиякі організаційські й політичні здібності, особисто беручи участь у переговорах щодо надання кредитів і позик. Зокрема саме завдяки його особистому втручанню місто змогло отримати у вересні 1915 р. довготермінову позику на суму 800 тис. крб., а також 150 тис. крб. урядової допомоги на потреби біженців.

Беззаперечним успіхом діяльності Дмитра Багалія на посаді можна вважати той факт, що місто не лише

І.Ю. Репін. Портрет Д.І. Багалія 1906 р. Із фондів Харківського історичного музею ім. М.Ф. Сумцова 5 серпня 2024 року виповнюється 180 років від Дня народження Іллі Юхимовича Репіна

живило в умовах війни, але й розвивалося. Саме за його головування успішно функціонували і розширювали свою мережу міська електрична станція, трамвай і водогін. Було добудовано і введено в дію міську каналізацію. Функціонували утилізаційний завод і асенізаційний обоз. За час керування містом Д.І. Багалієм було завершено будівництво критого ринку на Благовіщенському базарі.

Важким випробуванням стала для міста спричинена війною загальнодержавна продовольча і паливно-енергетична криза. Харківське міське самоврядування на чолі з міським головою намагалося протистояти її негативним наслідкам. З цією метою було створено вугільно-продовольчу комісію для забезпечення жителів міста товарами підвищеного соціального попиту за фіксованими помірними цінами.

Ірина Гончарова-Багалій

36	ТИЖДЕНЬ WEEK
2	ПОНЕДІЛОК MONDAY
3	ВІВТОРОК TUESDAY
4	СЕРЕДА WEDNESDAY
5	ЧЕТВЕР THURSDAY
6	П'ЯТНИЦЯ FRIDAY
7	СУБОТА SATURDAY
8	НЕДІЛЯ SUNDAY

ВЕРЕСЕНЬ '24

Пн	2	9	16	23	30
Вт	3	10	17	24	
Ср	4	11	18	25	
Чт	5	12	19	26	
Пт	6	13	20	27	
Сб	7	14	21	28	
Нд	1	8	15	22	29

Соціальні наслідки Першої світової війни для Харкова

До Харкова розпочався приплив евакуйованих та біженців. У липні-грудні 1915 р. Харківський реєстраційний пункт зафіксував проходження через місто 366,4 тис. біженців, із яких станом на листопад 1916 р. осіло в губерньському центрі 45,9 тис. осіб — найбільший показник серед міст України. Значну категорію переселенців становили робітники евакуйованих з Варшави та Риги заводів. Велику групу тимчасових мешканців представляли солдати, які лікувалися у шпиталях. Неподалік від Харкова знаходилося близько 17 тис. військовополонених.

Зростання населення викликало перерозподіл міського бюджету в бік збільшення витрат на соціальну допомогу. Протягом 1914–1916 рр. видатки міста зросли на 40 %. У результаті харківці зіткнулися зі зростанням цін на продукти харчування. Наприкінці 1916 р. — на початку 1917 р. на ринку хліб коштував на 166 %, свинина — на 532 %, сало — на 620 %, молоко і картопля — на 400 % дорожче, ніж перед війною. Довелося запровадити картки на цукор, сіль, гас, хліб та борошно.

Наприкінці 1915 р. з Харкова було мобілізовано 11 018 осіб, що викликало нестачу робочої сили, зокрема візників, дорожніх робітників, пекарів, чоботарів, будівельників, зайнятих у тих сферах, які забезпечували роботу міської інфраструктури, повсякденне життя людей.

За таких умов загострювалися соціальні проблеми, зростало невдоволення харківців владою. Міський голова Дмитро Багалій чудово розумів необхідність кардинальних політичних змін, без яких вирішити поточні економічні й соціальні проблеми було неможливо. Він вітав Лютневу революцію 1917 р., вбачаючи у ній можливість для демократизації громадського життя.

У березні 1917 р. Д.І. Багалій виступив із закликком створити оновлену міську думу на основі загальнонародних демократичних виборів. Унаслідок виборів 9 липня 1917 р. керівником Харкова було обрано С.Г. Стефановича і Д.І. Багалій склав з себе повноваження.

Проте незабаром ейфорія змінилася розчаруванням. На підприємствах міста тривало скорочення персоналу. Завод Гельферіх-Саде закрився. На заводі Бергейма було звільнено понад 300 робітниць. До осені 1917 р. закрилися найбільші заводи міста: «Загальна електрична компанія» і «Харківський паровозобудівний завод», що ще більше загострило соціально-економічну ситуацію в місті.

Перша світова війна стала важким випробуванням для України і для Харкова, це призвело зрештою до потужних соціальних потрясінь 1917 року.

Ірина Гончарова-Багалій

Харківська санітарна колона автомобілів Ю.-Р. А.К. займалася вивезенням поранених у тил, доставкою продовольства та лікарів на передову. Фото 1914 р.

37	ТИЖДЕНЬ WEEK
9	ПОНЕДІЛОК MONDAY
10	ВІВТОРОК TUESDAY
11	СЕРЕДА WEDNESDAY
12	ЧЕТВЕР THURSDAY
13	П'ЯТИЦЯ FRIDAY
14	СУБОТА SATURDAY
15	НЕДІЛЯ SUNDAY

ВЕРЕСЕНЬ '24

Пн	2	9	16	23	30
Вт	3	10	17	24	
Ср	4	11	18	25	
Чт	5	12	19	26	
Пт	6	13	20	27	
Сб	7	14	21	28	
Нд	1	8	15	22	29

Харків у Першій світовій війні

17 вересня — День рятувальника України

На межі фізичних можливостей

Харківський гарнізон Державної служби з надзвичайних ситуацій України — потужна і дієва організація. Тут служать за покликком серця.

Про людей мужньої професії — рятувальників — словами Закону: «Основними завданнями аварійно-рятувальних служб є ліквідація особливо небезпечних проявів надзвичайних ситуацій в умовах екстремальних температур, задимленості, загазованості, загрози вибухів, обвалів... інших небезпечних проявів; пошук і рятування людей на уражених об'єктах і територіях, надання у можливих межах невідкладної, у тому числі медичної, допомоги особам... на місці події та під час евакуації до лікувальних закладів».

Усі ці надзвичайні та екстремальні ситуації принесли в життя харків'ян-харківців війна з путінською росією.

У 2023 році виповнилося 200 років Пожежній охороні Харкова. Саме у 1823 році була створена перша у місті пожежна дільниця. Харківські рятувальники зустрічали своє професійне свято у 2022–2023 роках, рятуючи рідне місто та його мешканців від наслідків чергових обстрілів з боку сусід-агресора та ризикуючи власним життям.

Хочеться привітати цих мужніх людей та подякувати їм за постійну вагу та безбездну працю на межі фізичних можливостей з подолання наслідків екологічних аварій та людського божевілля — вибухів ворожих ракет у мирному мегаполісі.

Людмила Рубаненко

Публікація доповнена живописом Віктора Ковтуна, що присвячений цілодобовому героїчному спротиву харківських рятувальників знищенню державою-агресором рідного міста навесні 2022 року

Залопанська пожежна частина (вул. Полтавський Шлях, 50). Арх. А.М. Алфьоров. 1857. Фото В. Горбоносова. 2023

38

ТИЖДЕНЬ
WEEK

16

ПОНЕДІЛОК
MONDAY

17

ВІВТОРОК
TUESDAY

18

СЕРЕДА
WEDNESDAY

19

ЧЕТВЕР
THURSDAY

20

П'ЯТИЦЯ
FRIDAY

21

СУБОТА
SATURDAY

22

НЕДІЛЯ
SUNDAY

ВЕРЕСЕНЬ '24

Пн	2	9	16	23	30
Вт	3	10	17	24	
Ср	4	11	18	25	
Чт	5	12	19	26	
Пт	6	13	20	27	
Сб	7	14	21	28	
Нд	1	8	15	22	29

Місто-фортеця Харків у російсько-українській війні

Музика «Третього Харкова»

За словами Ю. Шереха-Шевельова, «Третій Харків» є періодом «буйного ренесансу української духовності двадцятих років». Дійсно, на початку ХХ ст. Харків став справжнім осередком мистецького відродження, що мало різні прояви, зокрема і в музиці. Так, 1917 р. за ініціати́ви І. Слатіна відкрито Харківську консерваторію, яка на довгі роки стала місцем професійного зростання композиторів, виконавців, мистецтвознавців. У перші роки буремного століття роз'їхались по інших країнах музиканти, що зростали або працювали у Харкові, примножуючи славу нашого культурного міста. Так, сини І. Слатіна вважають засновниками музичної культури у Белграді, Федір Якименко повернувся до Франції, де продовжив блискучу кар'єру, Сергій Борткевич за важких обставин, але потрапив до Відня й став відомим композитором та піаністом, Маноліс Каломіріс після Харкова став фундатором сучасної грецької професійної школи, Андрій Юр'ян є засновником латвійської композиторської школи, Костянтин Горський поважним

митцем повернувся до Польщі, Йосип Шиллінгер невдовзі підкрив Америку. До речі, з його ім'ям пов'язане створення першого у світі естрадно-симфонічного оркестру (симфоджаз).

У авангардовому, новому стилі працював з театром Л. Курбаса композитор Юлій Мейтус, створивши ревію «Алло, на хвилі 477» — символ нового й модерного Харкова та перший джаз-банд.

Саме у Харкові у 1926 р. відкрито перший клас бандури, де викладав Гнат Хоткевич — людина, яка об'єднала своїм талантом всі регіони України, а своєю грою він заклав підвалини формування справжньої кобзарської школи, яка жива й понині. У 1928 р. був створений квартал бандуристів, який пропагував харківський спосіб гри — це видатні імена, серед яких Л. Гайдамака. До речі, конструював бандуру й відомий архітектор, родоначальник конструктивізму та один із лідерів світового авангарду Володимир Татлін, працював над реконструкцією бандури композитор, журналіст, громадський діяч Сергій Дрімцов.

1917 роком датується непересічна подія — заснування філармоніч-

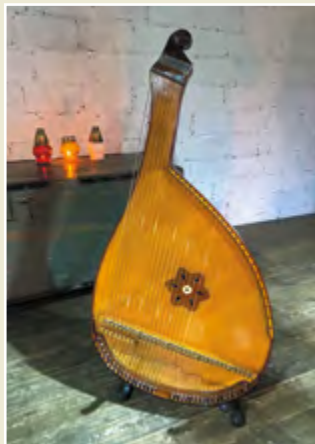

Фото Л. Рубаненко з концерту В. Войта «Харківська бандура: шлях додому» у Харкові. 25.11.2023

ного товариства та народної консерваторії, у 1920-ті плідно працювало товариство М. Леонтовича, 1928 року відкрито Харківську філармонію.

Тобто Харків був і залишається європейським містом, відкритим до впливів, новацій, вибагливим до професіоналізму, містом-енциклопедією стилів і напрямків. Те, що відбувалось у музичному «Третьому Харкові», ще відгукнеться у відродженні України ХХІ ст.

Юлія Ніколаєвська

39

ТИЖЕНЬ
WEEK

23

ПОНЕДІЛОК
MONDAY

24

ВІВТОРОК
TUESDAY

25

СЕРЕДА
WEDNESDAY

26

ЧЕТВЕР
THURSDAY

27

П'ЯТНИЦЯ
FRIDAY

28

СУБОТА
SATURDAY

29

НЕДІЛЯ
SUNDAY

ВЕРЕСЕНЬ '24

Пн	2	9	16	23	30
Вт	3	10	17	24	
Ср	4	11	18	25	
Чт	5	12	19	26	
Пт	6	13	20	27	
Сб	7	14	21	28	
Нд	1	8	15	22	29

Харків — фортеця українського відродження

13 жовтня — День художника України

Виставка творів В. Ковтуна «Там, де ми є». Квітень 2023

Мистецький спротив Харкова

Війна путінської Росії проти України загострила зміст творчої діяльності харківських художників. Очільник ХО НСХУ Віктор Іванович Ковтун фотодокументує, а потім переносить на полотно наслідки руйнувань міста, героїчний спротив його мешканців, обставини життя у воєнному Харкові. З цього сформувався цикл робіт, які було оприлюднено на виставці «Там, де ми є». Не припинялася під орудою Г. Мироненка робота у творчих майстернях спілки, де спочатку були налагоджені імпровізовані, потім системні виставкові заходи. Однією зі знакових подій стало відкриття групової виставки «Особиста присутність». На ній було експоновано понад 40 робіт 16 художників. Помітну роль у творчому спротиві харківців відіграло об'єднання «Національна палітра», одним із організаторів і керівників якого є Дмитро Чаус. Серед картин, представлених членами об'єднання, є робота студента ХДАДМ Артема Азарова, що пішов добровольцем

Виставка «Особиста присутність». Серпень 2022

Різдвяна виставка. Грудень 2022

боронити Україну і загинув на полі бою у березні 2022 року. Широко відомий у світі своїми бойовими графічно-шрифтовими написами і композиціями Нікіта Титов. Активну участь у виставках бере Ірина Калужна. У Парижі, у приміщенні УКЦ, відбулася виставка арт-дизайнерки Інни Педан, присвячена трагічній долі українських дітей, постраждалих під час воєнних дій. У березні 2023 виставкою «Особистий склад» відновив роботу ЄрміловЦентр. Свій внесок на мистецтвознавчій ділянці «арт-фронт» долучають Людмила Соколюк, Андрій Корнев, Олег Коваль та Валерій Завершинський. Останній став учасником і організатором кількох благодійних аукціонів для збору допомоги ЗСУ. У Львові О. Сердюк у співпраці з Українським католицьким університетом став організатором благодійної акції-пленеру «На межі», у якій взяли участь 12 митців з різних куточків України. С. Дуденко презентувала свої роботи в самому Ватикані.

Олег Коваль

41

ТИЖДЕНЬ
WEEK

7

ПОНЕДІЛОК
MONDAY

8

ВІВТОРОК
TUESDAY

9

СЕРЕДА
WEDNESDAY

10

ЧЕТВЕР
THURSDAY

11

П'ЯТНИЦЯ
FRIDAY

12

СУБОТА
SATURDAY

13

НЕДІЛЯ
SUNDAY

ЖОВТЕНЬ '24

Пн	7	14	21	28	
Вт	1	8	15	22	29
Ср	2	9	16	23	30
Чт	3	10	17	24	31
Пт	4	11	18	25	
Сб	5	12	19	26	
Нд	6	13	20	27	

Місто-фортеця Харків у російсько-українській війні

Культура та мистецтво у воєнний час

Є такий стародавній вираз: «Коли говорять гармати, музи мовчать». 24 лютого 2022 року в нас заговорили гармати, кулемети, ракетні установки — все те, що несе смерть та розруху. У нас почалася повномасштабна війна.

Але наші музи не замовкли. Увесь цей страшний час крізь гуркіт снарядів і розрири ракет ми чуємо їх голос. Професійні та аматорські колективи не припинили своє існування, вони видозмінили роботу відповідно до воєнного часу. У Харкові, інших містах України, за кордоном наші митці продовжили робити свою справу.

Так, багато з них не можуть взяти в руки зброю. Але й вони наближають перемогу, бо їхня зброя — це слово, музика, пісня, танець. Вони лікують зранені душі, віддаючи свою енергію, своє серце.

Вони знають, що саме культура є базисом, на якому твориться нація. Саме культурний код відображає наші духовні та моральні цінності.

Жах перших днів війни: постійні ракетні атаки, вибухи вдень і вночі, зруйновані будинки й скрегіт розбитого скла під ногами, розгубленість та страх... Але вже за кілька тижнів тисячі людей, що ховалися в метро, почули музику. Вівальді, Гайдна, Скоріка... Це музиканти ХНАТОБ ім. М. Лисенка створили камерний оркестр й вийшли на імпровізований сценічний майданчик — сходинок станції метро. Потім до них приєдналися солісти опери. Це був їхній порив серця, їхній волонтерський внесок у майбутню перемогу. Концерти в бомбосховищах, шпиталях, інших місцях, де люди потребували підтримки, де мистецтво давало надію. До артистів оперного театру доєдналися співаки академічного театру музичної комедії, виступів яких чекали харків'яни. Веселі мелодії оперет та мюзиклів, українські пісні були для людей справжнім ковтком повітря.

Діти війни... Так сталося, що тепер це десятки тисяч дітей України. Що могла зробити для них мистецька спільнота? Взяти за руки, обійняти, хоча б на годину перенести в чарівний світ вистави. Артисти державного академічного театру ляльок ім. В.А. Афанасьєва дали понад 250 благодійних вистав на станціях метро та в деокупованих районах. Вони приїжджали в далекі села та грали вистави під гуркіт бою, що йшов недалеко. На питання, чи не страшно було, відповідали: «Страшно, але ж там діти».

Ірина Чермеровська

В. Ковтун.
Життя у метро-
бомбосховищі,
п., о. Березень
2022

Д. Караченцев
грає у центрі
розбитого
путінськими
агресорами
Харкова.
Березень 2022

42	ТИЖДЕНЬ WEEK
14	ПОНЕДІЛОК MONDAY
15	ВІВТОРОК TUESDAY
16	СЕРЕДА WEDNESDAY
17	ЧЕТВЕР THURSDAY
18	П'ЯТНИЦЯ FRIDAY
19	СУБОТА SATURDAY
20	НЕДІЛЯ SUNDAY

ЖОВТЕНЬ '24

Пн	7	14	21	28	
Вт	1	8	15	22	29
Ср	2	9	16	23	30
Чт	3	10	17	24	31
Пт	4	11	18	25	
Сб	5	12	19	26	
Нд	6	13	20	27	

Місто-фортеця Харків у російсько-українській війні

Культура та мистецтво у воєнний час

Увесь світ облетіло відео з віолончелістом Денисом Карачевцевим, який у перші дні війни грав у Харкові біля зруйнованих будинків. Інше відео — скрипаль Ігор Чернявський грає на майдані Свободи біля ракети, що летіла в серце нашого міста. Цим музиканти намагалися укріпити дух жителів свого героїчного Харкова і змусити кожного іноземця, який побачить ці кадри, не залишитися байдужим до того, що відбувається в Україні.

Харків став прифронтовим містом. З міркувань безпеки були заборонені вистави, концерти та інші культурні заходи, щоб уникнути зборів людей у місцях, які не відповідали певним критеріям безпеки. Зачинили двері театри та центри культури. Але наші митці не склали руки. Вони шукали безпечні місця, розчищали підвали, домовлялись зі власниками кафе про надання їх приміщень — робили все, що могли, щоб грати для людей. Для чого потрібні підземні парковки? З'ясувалось, що не тільки для паркування автівок. На мінус другому та мінус третьому поверхах ТРЦ «Нікольський» були обладнані творчі майданчики. Там відбуваються концерти професійних та аматорських колективів, там відкрили сезон ХНАТОБ ім. М. Лисенка та театр музичної комедії, там два місяці поспіль грали казкові вистави для дітей Харкова. Там триває культурне життя.

Ще одне харківське «оу-хау». Так, зараз неможливо встановити найвищу ялинку України на найбільшій площі Європи. Але Новий рік ніхто не скасовував. Значить, відзначаємо його в метро. Святково прикрашені станції, установлені декорації, підключені звукопідсилювачі, світлова та відеоапаратура, артисти, не шкодуючи сил, два тижні поспіль грають по три вистави на день. Згадується фраза Вінстона Черчилля, якою він відповів на пропозицію скоротити бюджетні видатки на культу-

ру та освіту в розпал Другої світової війни: «Так за що ж ми тоді, власне, воюємо?».

Ми всі — військові та цивільні — воюємо за майбутнє. Кожен на своєму фронті, бо зараз кожен кучочок нашої країни — це фронт. Наші митці тримають слобожанську культуру, її традиції, її велич. Вони є ядровими культурного фронту.

Терпсіхора та Мельпомена, Евтерпа та Калліопа... Вони тримають на своїх долонях митців нашого міста, допомагають їм творити та досягати успіхів, робити свій внесок у перемогу України.

Ірина Чермеровська

В. Ковтун. Збереження святині, п., о. 2022

Актори Харківського національного театру опери та балету виступають у підвалах Харкова для вдячних глядачів.
2023

43	ТИЖДЕНЬ WEEK
21	ПОНЕДІЛОК MONDAY
22	ВІВТОРОК TUESDAY
23	СЕРЕДА WEDNESDAY
24	ЧЕТВЕР THURSDAY
25	П'ЯТНИЦЯ FRIDAY
26	СУБОТА SATURDAY
27	НЕДІЛЯ SUNDAY

ЖОВТЕНЬ '24

Пн	7	14	21	28	
Вт	1	8	15	22	29
Ср	2	9	16	23	30
Чт	3	10	17	24	31
Пт	4	11	18	25	
Сб	5	12	19	26	
Нд	6	13	20	27	

Місто-фортеця Харків у російсько-українській війні

Військовий парад
1 травня 1932 року

Промислова
виставка
до роковин
визволення
Харкова. 1944 рік

Виставка
військової техніки.
1944 рік

Харків — воєнно-промисловий центр

У 30-х роках ХХ ст. Харків став промисловим центром. Великі підприємства працювали на оборонний комплекс. У 1933 році на Харківському паровозобудівному заводі імені Комінтерну почалося серійне виробництво танків БТ-5, БТ-7М та важкого танка Т-35. У вересні 1937 року завод отримав термінове завдання на розробку нового танка під індексом «А-20». Після тестування пробної моделі було запущено у виробництво танк Т-34. Він став легендарною машиною Другої світової війни.

Харківські літаки завоювали повітряний простір. У 1932 році групою студентів авіаційного інституту був спроектований літак ХАІ-1, що став першим у Європі швидкісним пасажирським літаком. З 1934 року Харківський авіаційний завод перейшов на випуск бойових літаків. Через рік під керівництвом авіаконструктора Д.П. Григоровича був створений гарматний винишувач ІП-1. У 1937–1938 роках під керівництвом інженера І.Г. Немана було створено літак-розвідник ХАІ-5 та серійний літак Р-10.

Розпочата війна змусила перебудувати виробництво на Харківському тракторному заводі імені С. Орджонікідзе. Завод був лідером з випуску тракторів, а у 1941 році збільшив випуск військової техніки. Самохідна установка ХТЗ-16 була розроблена спільними зусиллями КБ танкового відділу НАТІ та ВГК ХТЗ. Усього було виготовлено 90 установок, які взяли участь у боях під Харковом.

Оксана Желтобородова

44

ТИЖДЕНЬ
WEEK

28

ПОНЕДІЛОК
MONDAY

29

ВІВТОРОК
TUESDAY

30

СЕРЕДА
WEDNESDAY

31

ЧЕТВЕР
THURSDAY

1

П'ЯТНИЦЯ
FRIDAY

2

СУБОТА
SATURDAY

3

НЕДІЛЯ
SUNDAY

ЖОВТЕНЬ '24

Пн	7	14	21	28	
Вт	1	8	15	22	29
Ср	2	9	16	23	30
Чт	3	10	17	24	31
Пт	4	11	18	25	
Сб	5	12	19	26	
Нд	6	13	20	27	

Харків у Другій світовій війні

10 листопада — Міжнародний день науки в ім'я миру та розвитку

Харківська математична школа

Харків завжди розглядався світовою математичною спільнотою як один із провідних центрів математичних досліджень.

Успішний розвиток математики розпочинається від моменту відкриття Харківського університету у 1804 році. Першим професором математики став Т.Ф. Осиповський (1765–1832), який працював з моменту створення університету до 1822 року й був ректором у 1813–1820 роках. Серед перших вихованців університету був видатний математик М.В. Остроградський. Харківські математичні традиції сягають середини ХІХ сторіччя, коли в 1879 р. при університеті було засноване Харківське математичне товариство. Ініціатива його створення належала В.Г. Імшенецькому.

Потужним поштовхом для розвитку математичної думки стало створення в 1960 році Фізико-технічного інституту низьких температур, першим директором якого на багато років став Б.С. Веркін. В інституті працювали найвідоміші математики, серед яких О.В. Погорелов та В.О. Марченко.

У різні періоди Харків прославили видатні математики: О.М. Ляпунов, Д.М. Синцов, В.А. Стеклов, Л.Д. Ландау, Я.Л. Геронімус, О.І. Ахієзер, Й.В. Островський, А.П. Гришин, Б.Я. Левін, Л.А. Пастур, В.М. Борок, М.Й. Кадец, Є.Я. Хруслів, В.Г. Дрінфельд та багато інших.

До відомих діячів математичного Харкова і України входить і мій батько — професор, доктор фізико-математичних наук Ф.С. Рофе-Бекетов, який був відомим та зробив вагомий внесок у розвиток культури рідного міста.

У 2015 році механіко-математичний факультет Каразінського університету перейменували у факультет математики та інформатики, розвиваючи математичну науку на стику з ІТ-технологіями. Його випускники успішно працюють не тільки в Харкові та Україні, але і у всьому світі.

І зараз, коли Україна стала форпостом цивілізаційного світу перед навалюю дикунів, важливо відчувати підтримку, включаючи фінансову, і від харківських математиків-програмістів, що зараз працюють, наприклад, в Google і заснували відомий американський фонд Nova Ukraine. Адже колишніх харків'ян не буває.

Олена Рофе-Бекетова

У центрі — В.О. Марченко, ліворуч — Ф.С. Рофе-Бекетов та В.Г. Дрінфельд, праворуч — В.Я. Голодець та Є.Я. Хруслів у ФІНТІ. 1985 рік

45

ТИЖДЕНЬ
WEEK

4

ПОНЕДІЛОК
MONDAY

5

ВІВТОРОК
TUESDAY

6

СЕРЕДА
WEDNESDAY

7

ЧЕТВЕР
THURSDAY

8

П'ЯТИЦЯ
FRIDAY

9

СУБОТА
SATURDAY

10

НЕДІЛЯ
SUNDAY

ЛИСТОПАД '24

Пн	4	11	18	25	
Вт	5	12	19	26	
Ср	6	13	20	27	
Чт	7	14	21	28	
Пт	1	8	15	22	29
Сб	2	9	16	23	30
Нд	3	10	17	24	

Харків — фортеця науки

17 листопада 1804 року — день заснування Харківського університету

Авторитетний освітній заклад

Харків, заснований у 50-х роках XVII ст. як захисна фортеця від нападу кочівників, з часом набув статусу промислового і культурного центру України, справжнього форпосту просвітництва на Слобожанщині. Важливим чинником становлення Харкова як наукового та освітнього центру краю була діяльність Харківського колегіуму, який став одним із осередків формування української інтелігенції. У ньому викладали не тільки богословські дисципліни, але й, після відкриття у 1769 р. «додаткових класів», прикладні (геодезія, інженерна справа, артилерія) та гуманітарно-природничі науки. Ці класи з часом перетворилися на Слобідсько-Українську гімназію. Саме ця гімназія готувала дітей до вступу в університет, що був заснований у Харкові в 1804 р. за ініціативи відомого громадського діяча, ученого, просвітителя Василя Каразіна. Його амбітні плани передбачали створення університетського містечка, яке б стало справжнім центром просвітництва Слобідського краю.

Підбором кадрів до університету займався В.Н. Каразін і перший піклувальник Харківського навчального

округу граф С. Потоцький. На той час в університеті поширеною була практика запрошення зарубіжних викладачів, тому серед іноземних професорів, які працювали в університеті на початку його існування, були філософ Й.Б. Шад, історик А. Дюгур, математик С.Д. Пуассон, економіст Е. Дюмон, фізик А.І. Стойкович, філолог К.Д. Роммель та інші. Викладацький склад університету за походженням був різноманітний: німці, французи, українці...

Понад 200 років університет зберігає флагманські позиції у вітчизняній науці. Високий рівень професіоналізму викладацького складу, закладений ще з перших років його існування, дозволяє університету залишатися найбільш авторитетним освітнім закладом України. Більшість навчальних закладів, які виникли у Харкові в 1920–1930-ті рр., веде свою історію від університету, який був засновником потужних наукових шкіл у різних галузях науки. Завдяки цьому Харків, навіть за умов війни, за правом можна вважати столицею освіти і науки Східної України.

*Наталія Проць (текст),
Вячеслав Горбоносів (фото)*

Харків — фортеця освіти

46

ТИЖДЕНЬ
WEEK

11

ПОНЕДІЛОК
MONDAY

12

ВІВТОРОК
TUESDAY

13

СЕРЕДА
WEDNESDAY

14

ЧЕТВЕР
THURSDAY

15

П'ЯТНИЦЯ
FRIDAY

16

СУБОТА
SATURDAY

17

НЕДІЛЯ
SUNDAY

ЛИСТОПАД '24

Пн	4	11	18	25	
Вт	5	12	19	26	
Ср	6	13	20	27	
Чт	7	14	21	28	
Пт	1	8	15	22	29
Сб	2	9	16	23	30
Нд	3	10	17	24	

І.І. Срезневський

О.О. Потєбня

Д.М. Овсянико-Куликовський

Харківська філологічна школа (до 1917 р.)

Харківська філологічна школа бере свій початок у 1805 році, коли в столиці Слобожанщини відкрився перший у підросійській Україні університет із відділення словесних наук. Вже перші харківські філологи І. Рижський, І. Тимковський, І. Орнатовський у своїх наукових студіях висловили чимало глибоких думок, зокрема щодо зв'язку історії мови з історією народу. Вихованцем, а пізніше викладачем Харківського університету був Ізмаїл Срезневський (1812–1880), перший доктор слов'яноруської філології в Росії, майбутній академік, засновник вітчизняної славістики. Найяскравішу сторінку в історію не тільки харківської, а й світової філології вписав Олександр Потєбня (1835–1891), який став одним із фундаторів цілого

напрямку в науці — психолінгвістики, глибоко проаналізував зв'язок мови і мислення, а також залишив ґрунтовні дослідження з фольклористики та теорії літератури. Його колега Дмитро Овсянико-Куликовський (1853–1920) не тільки займався проблемою психології творчості (зокрема й Т. Шевченка), а й написав важливі мовознавчі праці, брав участь у відомих збірниках потєбніанців «Вопросы теории и психологии творчества».

Микола Сумцов (1854–1922), один із перших академіків ВУАН, разом із своїм вчителем О. Потєбнею заклад підвалини української наукової фольклористики та історії української літератури, першим у підросійській Україні прочитав в університеті курс лекцій з україністики українською мовою.

Михайло Красиков

47

ТИЖДЕНЬ
WEEK

18

ПОНЕДІЛОК
MONDAY

19

ВІТОРОК
TUESDAY

20

СЕРЕДА
WEDNESDAY

21

ЧЕТВЕР
THURSDAY

22

П'ЯТНИЦЯ
FRIDAY

23

СУБОТА
SATURDAY

24

НЕДІЛЯ
SUNDAY

ЛИСТОПАД '24

Пн	4	11	18	25
Вт	5	12	19	26
Ср	6	13	20	27
Чт	7	14	21	28
Пт	1	8	15	22
Сб	2	9	16	23
Нд	3	10	17	24

Харків — фортеця науки

Т. Пилипчук та О. Савчук на фестивалі «П'ятий Харків», вересень 2022 р.

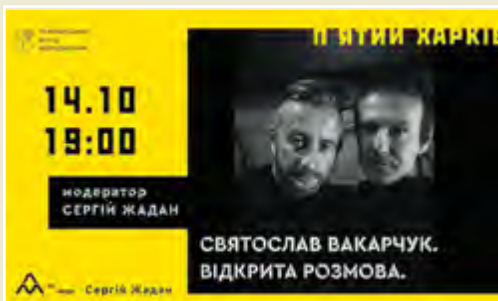
Соціокультурний проєкт «П'ятий Харків»

23–25 вересня 2022 року Харківський літературний музей та український письменник Сергій Жадан за підтримки Міжнародного фонду «Відродження», провели в Харкові літературний фестиваль під назвою «П'ятий Харків». «П'ятий Харків» — початково концепт Юрія Шевельова — це розмова про майбутнє міста, про мрію, про бажання та бачення.

Резонанс, викликаний фестивалем, спричинив продовження проєкту «П'ятий Харків». У наступні пів року в Харкові було проведено 8 культурних подій за участі українських митців та науковців.

Ми, українці, фактично на межі — історій, пам'ятей, культур, ціннісних основ, стабільності, усталеного, комфортного, зрозумілого... Іноді поза межами — болю, дому, життя... І прикордонний Харків виглядає як концентроване усобищення стрімких зрушень, що їх переживає вся країна.

У межах своєї національної культури та в стані перманентної непевності ми змушені працювати з невідомим — і готові піднімати часом незручні кореневі

питання, щоби вибудовувати нові точки опертя та системи координат.

3 квітня 2023 року «П'ятий Харків» вийшов поза межі України, залучивши до розмов іноземних митців та знавців.

Виглядає так, що світ нині готовий не лише говорити/почвати, а й слухати нас. Що світ хоче почути від України, щоб усвідомити нашу суб'єктність, щоби й наше бачення спільного майбутнього було вагомим для світу?

Українські інтелектуали час від часу виїжджають за межі країни, щоби комунікувати зі світом про наше спільне сьогодення. А іноземним інтелектуалам, попри небезпеки, варто приїжджати сюди, у воєнну Україну: спілкуватися наживо, зсередини бачити мотивації та вектори думок українців, які залишились захищати свою європейську ідентичність ціною власного життя. Ми провели низку зустрічей «Україна — Чехія», «Україна — Польща», «Україна — Франція», «Україна — Чехія — Німеччина», «Україна без росії». Наш «П'ятий Харків» — це наше омріювання міста вільних щасливих людей.

Тетяна Пилипчук

48	ТИЖДЕНЬ WEEK
25	ПОНЕДІЛОК MONDAY
26	ВІВТОРОК TUESDAY
27	СЕРЕДА WEDNESDAY
28	ЧЕТВЕР THURSDAY
29	П'ЯТИЦЯ FRIDAY
30	СУБОТА SATURDAY
1	НЕДІЛЯ SUNDAY

ЛИСТОПАД '24

Пн	4	11	18	25	
Вт	5	12	19	26	
Ср	6	13	20	27	
Чт	7	14	21	28	
Пт	1	8	15	22	29
Сб	2	9	16	23	30
Нд	3	10	17	24	

Харків — фортеця культури та мистецтва

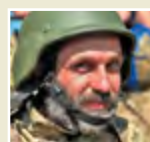

6 грудня — День Збройних Сил України

Щит Харківщини

92-гу окрему штурмову бригаду імені кошового отамана Івана Сірка називають щитом Харківщини, а з початком повномасштабного вторгнення її бійці це вкотре довели. Разом із іншими підрозділами воїни втримали Харків, а згодом — звільнили від окупантів майже весь регіон. Бійцям бригади вдалося перетворити Харків на неприступну фортецю. З перших днів повномасштабного російського вторгнення вони захищали Харків, зайняли оборону вздовж Кільцевого шляху та відбивали ворога. На той момент у місті точилися вуличні бої. За Харків билися усі: і військові, і цивільні. Підрозділи ЗСУ, Нацгвардія, поліція, просто добровольці. Надзвичайно важливо було перехопити ініціативу в перші 10 днів, що наші захисники і зробили. «Вибити росіян з міста, нормально закріпитися і все — вони втратили момент раптовості й зрозуміли, що більше до міста їм не пробитися», — розповідає Герой України, командир 92-ї ОШБр ім. кошового отамана Івана Сірка Павло Федосенко. Саме у той момент усі відчували, що не така й страшна та російська армія, як здавалося, і бити ворога можна і потрібно.

Бійці 92-ї бригади у взаємодії з іншими підрозділами звільнили Малу Рогань, Циркуни, Безруки, Руську Лозову, Кутузівку, Старий Салтів, Черкаські Тишки, Руські Тишки та інші населені пункти, брали участь у звільненні міст Балаклія та Куп'янськ. Легендарна 92-га зараз відтісняє ворога до межі Харківської області. Від самого початку ворог використовував усе: і авіацію, і вертольоти, і танки, і артилерію усіх видів. Але вони вистояли. Навчилися захищатися від будь-яких ударів, максимально використовувати всі види боїв —

маневрену оборону, наступальні та рейдові дії. А ще мріють після Перемоги пройти бригадою парадним маршем від Харкова до Чугуєва, а потім відбудовувати і вдосконалювати країну. Україна має бути вільною. Наші діти, онуки мають жити у незалежній державі. За це ми і б'ємося, заради цього готові покласти свої життя, — кажуть бійці 92-ї. Їх легко впізнати по нарукавній емблемі, де центральним елементом є золоті схрещені стилізовані рушніці запорізьких козаків «яничарки». Їх гасло: «Собі — честь, Україні — Слава!». «А ми ще є. І то найбільше диво, що цей народ іще раз воскрес», ці слова приходять на думку, коли бачиш обличчя незламних воїнів 92-ї ОШБр, обличчя Перемоги.

Олена Єлагіна

Місто-фортеця Харків у російсько-українській війні

49

ТИЖДЕНЬ
WEEK

2

ПОНЕДІЛОК
MONDAY

3

ВІВТОРОК
TUESDAY

4

СЕРЕДА
WEDNESDAY

5

ЧЕТВЕР
THURSDAY

6

П'ЯТНИЦЯ
FRIDAY

7

СУБОТА
SATURDAY

8

НЕДІЛЯ
SUNDAY

ГРУДЕНЬ '24

Пн	2	9	16	23	30
Вт	3	10	17	24	31
Ср	4	11	18	25	
Чт	5	12	19	26	
Пт	6	13	20	27	
Сб	7	14	21	28	
Нд	1	8	15	22	29

5 грудня — Міжнародний день волонтера

Волонтерський рух у Харкові 2014–2021

Про волонтерів у Харкові заговорили в публічному просторі навесні 2014 року.

Харків'яни, які за власною ініціативою взяли на упорядкування потік біженців з Донеччини, Луганщини, Криму назвалися волонтерами «Станції Харків». Це одна з перших волонтерських організацій міста, яка й досі діє. Також проблемами прибулих до міста цивільних і дітей опікувалися АКЦентр, «Українські рубежі».

Водночас агресія РФ зібрала багато добровольців із різних регіонів України. Вони вирушали на Схід, щоб зупинити просування ворога.

І це теж спонукало організувати для них у Харкові простір для перепочинку, гарячих обідів, вирішення логістичних питань. Так на залізничному вокзалі з'явився «Південний пост».

З початку агресії РФ звуки вертольотів асоціюються у містян із пораненими, яких доправляють з фронту до шпиталю. Опікуються ними з 2014 року волонтерська організація «Сестра милосердя».

У березні 2014 року війська РФ підійшли впритул до кордону з Харківською областю. Проти них в обороні нашої землі розгорнула свої сили 92-га бригада. Харків'яни — друзі, знайомі, партнери з бізнесу, IT-сфери, медіа та культурницьких середовищ на ходу формували групи, які займалися закупівлею і передачею військовим усього необхідного: від цвяхів до бронжилетів, спорядження, автовок і технічних приладів, маскувальних сіток, до плетіння яких «Слобожанські берегині» залучали всіх охочих. З часом ці волонтерські групи ставали впізнаваними в публічному просторі, як Наталі Зубар, «Майдан Моніторинг», «Харків з тобою», «Help Army», «Харків SOS», «Євромайдан», «Укроп Центр», «Вірне серце», «Доброчинець». Ці та інші організації активно діяли з 2014 року і донині є серед надійвісших.

Ольга Різниченко

50

ТИЖДЕНЬ
WEEK

9

ПОНЕДІЛОК
MONDAY

10

ВІВТОРОК
TUESDAY

11

СЕРЕДА
WEDNESDAY

12

ЧЕТВЕР
THURSDAY

13

П'ЯТНИЦЯ
FRIDAY

14

СУБОТА
SATURDAY

15

НЕДІЛЯ
SUNDAY

ГРУДЕНЬ '24

Пн	2	9	16	23	30
Вт	3	10	17	24	31
Ср	4	11	18	25	
Чт	5	12	19	26	
Пт	6	13	20	27	
Сб	7	14	21	28	
Нд	1	8	15	22	29

Місто-фортеця Харків у російсько-українській війні

Волонтерський рух у Харкові 2022–2023

24 лютого 2022-го біля намету «Все для перемоги» на Майдані зібралося багато знайомих між собою і незнайомих людей. Чоловіки підходили й питали, де видають зброю.

Інше товариство обговорювало, де швидше закупити борошно, харчі, консерви — годувати військових, добровольців ТрО, курсантів, які по вулицях і районах поставили блокпости, вибиваючи одну за одною дрг ворога.

Наступним кроком волонтерів було організувати евакуацію харків'ян на захід країни, за кордон, до безпечних на той момент міст Центральної та Західної України.

На евакуацію спрямували зусилля багато транспортних приватних фірм, підприємців, власників авто.

У Харків пішли поїзди з гуманітарним вантажем. Вдень і вночі волонтери розвантажували вагони, формували пакети і розвозили по Салтівці, на Рогань, в район ХТЗ — всюди, де залишалися під обстрілами у зруйнованих будівлях люди.

На станції метро, у бомбосховища ресторатори, власники маленьких кав'ярень і великих харчових мереж доправляли трічі на день гарячу їжу.

Коли влітку 2022 року наші захисники відкинули росіян від Харкова, волонтери розгорнули діяльність на приміських деокупованих територіях. У першу чергу вони опікувалися дітьми.

З кінця 2022 харківські волонтери почали активніше співпрацювати із закордонними благодійними організаціями за грантовими проектами, з благодійниками української діаспори, а також із земляками, які створюють в європейських країнах свої гуманітарні центри допомоги Україні.

Важливо, що у Харкові в момент критичної небезпеки весною 2022 залишалися і волонтери культурні діячі, яким довіряла спільнота: Сергій Жадан з гуртом «Собаки», Олег Каданов, який створив потужну волонтерську групу «Культурний шок», Михайло Озеров з теа-

тром ляльок, гурт «Село і Люди», дитяча студія «АзаНізіМаза», гурт «Папа Карло» та «Суспільне», музей дитинства, літмузей з виставками, проектами, програмами, які здійснювалися в місті паралельно з повсякденною волонтерською роботою, та багато інших.

Надбанням цього драматичного часу стало поєднання різних за фахом і фідбеком «бульбашок» в одну соціально активну волонтерську спільноту Харкова.

На сьогодні зареєстровано 400 волонтерських організацій в Харкові. За даними Волонтерського центру при ХОДА, Активно діють 120.

Самоорганізація далі розвивається в напрямку взаємодії із військовими підрозділами, суспільством і владою.

Ольга Різниченко

51	ТИЖДЕНЬ WEEK
16	ПОНЕДІЛОК MONDAY
17	ВІВТОРОК TUESDAY
18	СЕРЕДА WEDNESDAY
19	ЧЕТВЕР THURSDAY
20	П'ЯТНИЦЯ FRIDAY
21	СУБОТА SATURDAY
22	НЕДІЛЯ SUNDAY

ГРУДЕНЬ '24

Пн	2	9	16	23	30
Вт	3	10	17	24	31
Ср	4	11	18	25	
Чт	5	12	19	26	
Пт	6	13	20	27	
Сб	7	14	21	28	
Нд	1	8	15	22	29

Місто-фортеця Харків у російсько-українській війні

Подвір'я Харківського Покровського монастиря. Фото Ю. Ворошилова. 1994 р.

Покровська церква

У 1689 році харківський полковник Григорій Єрофійович Донець-Захаржевський побудував на своєму подвір'ї кам'яну Покровську церкву. Вона мала декілька призначень. У першу чергу, вона була домовою церквою Донців-Захаржевських, а також планувалась як усипальниця родини. Оскільки подвір'я Донця було за межами харківської фортеці, то церква мала і оборонне значення.

Після смерті Григорія Донця подвір'я перейшло у власність його сина — харківського полковника Федора Донця, який побудував перший у Харкові кам'яний житловий будинок. Саме його першим поховали в родовій усипальниці. З 1706 року подвір'ям володів харківський полковник Федір Володимирович Шидловський, який побудував двоповерховий кам'яний будинок. Покровська церква продовжувала бути домовою.

Статус усипальниці став ще міцнішим, коли у Покровській церкві почали ховати представників інших родин Харківського полку, у 1721 році тут поховали Марфу Квітку, народжену Донець-Захаржевську, у 1734 році Василісу Красовську та Василя Квітку, наступного року — Стефана Квітку.

Центральний купол Покровського собору. Фото С. Таранушенка. 1921 р.

Покровського собор з даху Озерянської церкви. Фото Ю. Ворошилова. 1994 р.

З 1726 року Покровська церква отримала статус собору Харківського колегіумського монастиря, у 1730 році її добудували дзвіницю, яка набула сучасного вигляду в середині XVIII ст. З 1799 року Покровський собор монастиря тимчасово був кафедральним собором нашого міста.

У ХХ ст. Покровський собор пережив багато руйнувань, особливо у 1930-ті, а після Другої світової війни взагалі простояв без даху майже двадцять років. З 1989 року в ньому відновлено богослужіння, він знову став соборним храмом Покровського чоловічого монастиря. На жаль, сьогодні його фасад спотворено, він втратив свої старовинні риси. Покровський собор найстаріша будівля Харкова, він має бути відтворений у своєму первісному вигляді.

Андрій Парамонов

52

ТИЖДЕНЬ
WEEK

23

ПОНЕДІЛОК
MONDAY

24

ВІВТОРОК
TUESDAY

25

СЕРЕДА
WEDNESDAY

26

ЧЕТВЕР
THURSDAY

27

П'ЯТНИЦЯ
FRIDAY

28

СУБОТА
SATURDAY

29

НЕДІЛЯ
SUNDAY

25 грудня —
Різдво Христове

ГРУДЕНЬ '21

Пн	2	9	16	23	30
Вт	3	10	17	24	31
Ср	4	11	18	25	
Чт	5	12	19	26	
Пт	6	13	20	27	
Сб	7	14	21	28	
Нд	1	8	15	22	29

На згадку про цікавинки Харкова

Кейс цінностей

Харківська окрема бригада тероборони (ТрО) почала доукомплектовуватися в 2021 році. Від кінця 2021 до бригади почали приходити сотні чинних воїнів і резервістів. Коли 24 лютого 2022 ворог почав обстріли Харкова, вже від сьомої години виникла величезна черга з патріотів і патріоток біля КПП частини.

«Якось до нас прийшов чоловік віком понад 70 років. Він добре розумів, що його не візьмуть, але попросив дати дві міни, щоб з ними кинутися на російські тан-

Фото з архіву Олександра Кисляка

ки. Ось така залізобетонна мотивація була в харків'ян. Саме в такі моменти всі ми ще сильніше хотіли нищити ворога», — згадує начальник медичної служби Харківської окремої бригади тероборони майор медслужби Олександр Кисляк.

27 лютого тероборонівці об'єдналися на околиці Харкова з ОМБ імені Івана Сірка. Зведений підрозділ, чисельність якого була в кілька разів менше за кількість окупантів, не давали їм прорватися до обласного центру. Хоча в піхотинців було лише два танки та кілька гранатометів, ворожу бронетехніку вони палили дуже вправно. Понад три тижні вони боронили Харків. Поруч з тероборонівцями були піхотинці та зведений підрозділ Харківського національного університету Повітряних Сил. Щодня їх обстрілювали вертольоти та артилерія противника. Ворожі розвідники наближалися до них на відстань до 100 метрів, але завжди були відкинуті. У зовсім важкі моменти нашим воїнам вистачало одного погляду на розбиту бронетехніку із «зетками», щоб повірити у власні сили та продовжувати бій.

Росіяні бісило те, що їхні «літні війська» не можуть просунути вперед через якусь групу мобілізованих тероборонівців. Тому вони не шкодували боєприпасів та своїх людей. Тероборонівці й самі іноді дивувалися, як їм вдавалося тримати оборону та бойовий дух. Навіть поранені воїни не втрачали оптимізму. Так, коли офіцер Максим дістав поранення руки та ноги і йому розрзали штани, щоб накласти бинт, то він, перемагаючи біль, пожартував, що шкода нових штанів.

Тож російська армія почала вмирати та агонізувати 24 лютого 2022-го. Це видно по їхніх слабких та часто нелогічних діях на різних фронтних напрямках. Режиму путіна не вдається утримати владу на суцільному страху та брехні. Українці мають абсолютно інший менталітет та кейс цінностей.

Олена Єлагіна

1	ТИЖДЕНЬ WEEK
30	ПОНЕДІЛОК MONDAY
31	ВІВТОРОК TUESDAY
1	СЕРЕДА WEDNESDAY
2	ЧЕТВЕР THURSDAY
3	П'ЯТНИЦЯ FRIDAY
4	СУБОТА SATURDAY
5	НЕДІЛЯ SUNDAY

СІЧЕНЬ '25

Пн	6	13	20	27	
Вт	7	14	21	28	
Ср	1	8	15	22	29
Чт	2	9	16	23	30
Пт	3	10	17	24	31
Сб	4	11	18	25	
Нд	5	12	19	26	

Місто-фортеця Харків у російсько-українській війні

2 • 0 • 2 • 5

	СІЧЕНЬ JANUARY				ЛЮТИЙ FEBRUARY				БЕРЕЗЕНЬ MARCH				КВІТЕНЬ APRIL						
Пн	6	13	20	27	3	10	17	24	3	10	17	24	31	7	14	21	28	Mo	
Вт	7	14	21	28	4	11	18	25	4	11	18	25	1	8	15	22	29	Tu	
Ср	1	8	15	22	29	5	12	19	26	5	12	19	26	2	9	16	23	30	We
Чт	2	9	16	23	30	6	13	20	27	6	13	20	27	3	10	17	24	Th	
Пт	3	10	17	24	31	7	14	21	28	7	14	21	28	4	11	18	25	Fr	
Сб	4	11	18	25	1	8	15	22	1	8	15	22	29	5	12	19	26	Sa	
Нд	5	12	19	26	2	9	16	23	2	9	16	23	30	6	13	20	27	Su	

	ТРАВЕНЬ MAY				ЧЕРВЕНЬ JUNE				ЛИПЕНЬ JULY				СЕРПЕНЬ AUGUST						
Пн	5	12	19	26	2	9	16	23	30	7	14	21	28	4	11	18	25	Mo	
Вт	6	13	20	27	3	10	17	24	1	8	15	22	29	5	12	19	26	Tu	
Ср	7	14	21	28	4	11	18	25	2	9	16	23	30	6	13	20	27	We	
Чт	1	8	15	22	29	5	12	19	26	3	10	17	24	31	7	14	21	28	Th
Пт	2	9	16	23	30	6	13	20	27	4	11	18	25	1	8	15	22	29	Fr
Сб	3	10	17	24	31	7	14	21	28	5	12	19	26	2	9	16	23	30	Sa
Нд	4	11	18	25	1	8	15	22	29	6	13	20	27	3	10	17	24	31	Su

	ВЕРЕСЕНЬ SEPTEMBER				ЖОВТЕНЬ OCTOBER				ЛИСТОПАД NOVEMBER				ГРУДЕНЬ DECEMBER						
Пн	1	8	15	22	29	6	13	20	27	3	10	17	24	1	8	15	22	29	Mo
Вт	2	9	16	23	30	7	14	21	28	4	11	18	25	2	9	16	23	30	Tu
Ср	3	10	17	24	1	8	15	22	29	5	12	19	26	3	10	17	24	31	We
Чт	4	11	18	25	2	9	16	23	30	6	13	20	27	4	11	18	25	Th	
Пт	5	12	19	26	3	10	17	24	31	7	14	21	28	5	12	19	26	Fr	
Сб	6	13	20	27	4	11	18	25	1	8	15	22	29	6	13	20	27	Sa	
Нд	7	14	21	28	5	12	19	26	2	9	16	23	30	7	14	21	28	Su	

Авторський колектив

1. Абраменко Лариса
2. Брук Дмитро
3. Гончарова-Багалій Ірина
4. Горбоносів Вячеслав
5. Дикань Філіпп
6. Єлагіна Олена
7. Желтобородова Оксана
8. Коваль Олег
9. Ковтун Віктор
10. Красиков Михайло
11. Кронгауз Владислав
12. Куценко Марина
13. Лопатько Володимир
14. Ніколаєвська Юлія
15. Однороженко Олег
16. Парамонов Андрій
17. Пилипчук Тетяна
18. Побєдіна Анна
19. Проць Наталія
20. Різниченко Ольга
21. Рофе-Бекетова Олена
22. Рубаненко Людмила
23. Скіп Володимир
24. Ткаченко Олександр
25. Чемеровська Ірина
26. Шемет Микола
27. Шиленко Юлія

На першій сторінці:

- В. Лопатько, А. Погрібний. Вид з заходу на фортецю Харків, 2023
- Патрік (І. Костін-Кассанеллі). Логотип «Харків — залізобетон». 2022

© Корпорація «Консалтингова група «Рубаненко і партнери», 2023
© «Майстерня SkIn!» дизайн, 2023

ФОП Рубашкін Д. Ю.
вул. Маршала Бажанова, 28
м. Харків, 61002, Україна
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК Н 6157 від 25.04.2018 р.
ISBN 978-617-8001-9